Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

47 йил чиқиши № 177 (13.133).
31 ИЮЛЬ 1965 йил ШАНБА
Баҳоси 2 тийин.

«СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

С ИЗ суратда кўриб турган Жалил ота Халилов олтмиш кирди. Лекин у пенсияга чиқиши истамади. Ғиждувон районидаги «Пахтаобод» колхозида 34 йилдан буён бригадирлик қилаётган Жалил ота бу йил гектаридан 38 центнердан «оқ олтин» топширишга аҳд қилган.

А. Усмонов фотоси. (УзТАГ фотохроникаси).

Қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг муҳим вазифаси ✽ **Чорва учун мўл-кўл ем-хашак жамғарайлик** ✽ Аҳолини чорвачилик маҳсулотлари билан тўла таъминлайлик ✽ **Бухоро районининг пахтакорлари ғўза парваришини сусайтирмоқдалар** ✽ *Совет фани ва техникасининг муваффақиятлари* ✽ Тоғлар бағридаги нурхона ✽ **Совет — Гвинея халқлари ўртасидаги дўстлик абадийдир.**

ЕМ-ХАШАК ЖАМҒАРИШНИНГ БАРЧА МАНБАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНАЙЛИК

КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасида белгилаб берган иқтисодий ва ташкилий чоралари колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини муваффақиятли юксалтириш учун мустаҳкам замин яратди. Бу эса ижобий таъсир кўрсатаётганлигини қишлоқ меҳнаткашлари, барча совет кишилари амалда ҳис қилмоқдалар. Колхозчилар, совхоз ишчилари, қишлоқ хўжалигининг барча меҳнаткашлари партия ва ҳукуматнинг мамлакат экономикасини мустаҳкамлаш, халқнинг турмуш даражасини ошириш тўғрисида қилаётган ғамхўрликларига жавобан Ватанга кўпроқ ғалла, гўшт, сут, сабзавот ва бошқа маҳсулотлар етказиб бериш учун куч-ғайрат сарфламоқдалар.

Мамлакатимиз чорвадорлари биринчи ярим йилликда яхши меҳнат қилдилар. Уларнинг куч-ғайратлари билан ижобий натижаларга эришилди. Давлатга гўшт, сут ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари сотиш ярим йиллик плани ошириб бажарилди.

Бу эса КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорлари амалга оширилаётганлигининг бевосита натижасидир. Эндиликда гап қўлга киритилган муваффақиятларни мустаҳкамлаб қолиш ва кўпайтириш, чорвачиликнинг маҳсулдорлигини янада ошириш, 1965 йилнинг иккинчи ярмида ва сўнгра, 1966 йилда давлатга чорвачилик маҳсулотлари сотиш планларини муваффақиятли бажариш учун ёз мавсумидан фойдаланиш ва шу тариқа ҳамма шарт-шароитларни вужудга келтириш устида боряпти.

Қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг ҳозирги вақтдаги энг муҳим вазифаси — ғаллани ўриб-йиғиб олиш, давлатга дон топшириш ва чопиқ қилинадиган экинларни парвариш қилиш билан бирга, ем-хашак тайёрлашдан иборат. Чорва молларнинг қишловини қандай ўтказиш, давлатга гўшт, сут, жун ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари сотиш планларини бажариш, чорва моллар туёғини кўпайтириш — колхоз ва совхозларнинг ана шу муҳим вазифани қанчалик муваффақиятли бажара олишларига боғлиқдир. Чорвачиликни янада ривожлантиришнинг муваффақияти оқибат натижада, ем-хашак билан таъминланишга боғлиқ.

Бу йилги об-ҳаво шароити ўтнинг яхши униб чиқиши учун ҳамма жойда қулай келди, деб бўлмайди. Баъзи область ва ўлкаларда униб чиққан ўт қуйиб кетди, ўт яхши униб чиққан жойларда эса сурунка ёмғир ёғиб, пичан ўриб олишни қийинлаштирмоқда. Бундай вазиятда хўжалик раҳбарларидан, мутахассислардан, қишлоқ хўжалиги ходимларидан, партия ва совет органларининг ходимларидан ишни шундай моҳирлик билан ташкил этишни талаб қилмоқдаки, бу, ем-хашак жамғаришнинг барча манбаларидан тўла фойдаланишга, ем-хашак тайёрлашнинг энг самарали усулларини қўлланишга, қишга етарли пичан ва силос ғамлаб олишга имкон берадиган бўлсин. Мустаҳкам ем-хашак фондлари вужудга келтиришга интилиб, қўшимча резервлар қидириб топилаётган жойларда тўғри иш қилмоқдалар.

Ғарби-Шимолий областларда ўтларни эртаги силослаш кенг қўлланилмоқда. Зотан силос ҳар қандай об-ҳавода бостирилаверади. Шу билан бирга, силос башняларига, траншеяларига, чуқурларига фақат ўтлоқлардаги ва экилган ўтларгина эмас, балки шу билан бирга, ботқоқликлардаги ўтлар ҳам бостирилиши мумкин. Ем-хашак тайёрлашдаги бу тажрибани, шунингдек ўтни осиб қуритиш, ғарамлаш ва пичанни уйиш, уни доим шамоллатиб туриш ва бошқа прогрессив усулларни бутун чоралар билан оммалаштириш керак. Бу прогрессив усуллар эса қаттиқ ёғингарчилик вақтида ҳам сифатли ем-хашак тўплаш, ўтлардаги оқсил моддаларни, витаминларни, минерал тузларни батамом сақлаб қолиш имконини беради.

Илғор колхоз ва совхозларда ишни шу тахлитда олиб бормоқдалар. Ленинграддаги И. С. Шинкарев директорлик қилаётган «Детскосельский» совхозининг тажрибаси диққатга сазовор эканлигини «Сельская жизнь» илгари ҳикоя қилган эди. Бу совхозда меҳнатга қобилиятли аҳолининг ҳаммаси ем-хашак тайёрлашда қатнашмоқда. Хўжаликнинг ишчи ва хизматчилари, бригада бошлиқлари ва бўлим бошқарувчилари, мутахассис ва раҳбарлари бўш вақтларида ҳамма пастликлардаги, чакалакзорлардаги, йўл ёқаларидаги, бута босган участкалардаги ўтларни тоза ўриб олмоқдалар. Чунки бу жойларда машинадан фойдаланиб бўлмайди.

Совхоз ем-хашак тайёрлашни муваффақиятли олиб боришига имкон бераётган асосий омил меҳнат тўғри ташкил этилганлиги, моддий манфаатдорлик принципи моҳирона қўлланилаётганлигидадир. Ишчиларнинг меҳнатига яхши ҳақ тўланмоқда. Бу хўжаликда чорва моллар ем-хашак билан яхши таъминланган.

Меҳнат тўғри ташкил этилганлиги, ем-хашак тайёрлашда моддий манфаатдорлик принципи моҳирона қўлланилаётганлиги Воронеж область, Семилуки районидаги «Путь к коммунизму» колхозига ҳам жамоат чорвачилигини ем-хашак билан етарли таъминлаш имконини бераётир. Бу ерда пичан ўриш билан банд бўлган колхозчилар асосий меҳнат ҳақларидан ташқари, ўрган пичанларининг бир қисмини ўзлари олмоқдалар.

Бундай тажриба ғоят кенг миқъёсда оммалаштиришга сазовордир. Ем-хашакни тезроқ тайёрлаб олиш учун меҳнатга ишларнинг механизациялаштирилиши даражасига қараб натура бараварида ҳақ тўлаш тартибини белгилаётган хўжалик раҳбарлари тўғри иш тутмоқдалар. Чунончи, кўпгина хўжаликлар пичан ўриш механизациялаштирилган вақтда ўриб олинган ва тайёрланган пичаннинг 10-15 процентини, қўлда ўрилган вақтда — 20 процентдан 30 процентгача, қийинлиги жиҳатдан алоҳида шароитларда ишлаганлик учун ноқулайликни ҳисобга олиб, 35-40 процентини бермоқдалар.

Баъзи хўжаликларда совхоз ишчиларининг, колхозчиларнинг хоҳишига қараб, кишилар меҳнатига натура бараварида ем-хашак бериш ўрнига, пул билан ҳақ тўламоқдалар. Бундан буён ҳам ем-хашак тайёрлашда моддий рағбатлантириш методларини такомиллаштира бориш мақсадга мувофиқдир. Илғор хўжаликларнинг тажрибаси пичан ўришда, силос бостиришда ва ем-хашак тайёрлашдаги бошқа ишларда колхозчиларни ва совхоз ишчиларини моддий жиҳатдан манфаатдор қилиш, меҳнатга асосий ва қўшимча ҳақ тўлашни моҳирлик билан қўлланиш ҳозирги вақтда ана шу энг муҳим ишларни муваффақиятли ўтказишнинг ғоят зарур шартларидан бири эканлигини кўрсатмоқда.

Пичан ўриш ҳамиша зарбдор иш, ҳамжиҳат бўлиб адо этиладиган иш ҳисобланадики, унда кексалар ҳам, ёшлар ҳам бир ёқадан бош чиқариб қатнашади. Қишлоқ ва овулларнинг аҳолиси яйловдагилар ва далачиларга жуда катта ёрдам кўрсатишлари мумкин. Харьковликлар намунаси ҳар тарафлама қўллаб-қувватлашга сазовордир. Харьков областида бу йил ем-хашак тайёрлашга колхоз ва совхозларнинг меҳнатга қобилиятли жамийки аҳолиси отланди. Маҳаллий ўтлоқлар билан чегараланиб қолмасдан асосий территориялардан ташқарида ем-хашак тайёрлаётган, ўрмонларда, ботқоқликларда, кўл бўйи паст-текисликларида пичан ўраётган, хўжаликлар жуда фойдали ташаббус кўрсатмоқдалар.

Шу қизғин кунларда «Сельхозтехника» ходимлари зиммасига жуда катта масъулият юклатилган. Барча хўжаликларни пичан ўриш ва силос йиғиштириш машиналарининг запас қисмлари билан таъминлаш, техниканинг бекор туриб қолишига йўл қўймаслик, агрегатларнинг юксак даражада унумли ва узлуксиз ишлашига эришишда колхоз ва совхозларга ёрдам бериш — «Сельхозтехника» бирлашмалари ва бўлимлари коллективларининг бевосита бурчидир. Саноат корхоналарининг ходимлари ҳам жуда кўп иш қилишлари мумкин. Қишлоқ меҳнаткашлари улардан пичан ўриш ва силос бостиришда ғоят зарур бўлган запас қисмларни, трактор тележкаларини, автомобиль прицепларини етказиб беришни кутмоқдалар.

Афсуски, мамлакатнинг кўпгина районларида ем-хашак, хусусан пичан тайёрлашнинг бориши жиддий ташвиш туғдирмоқда. Сибирнинг бир қанча областлари, қоратупроқ бўлмаган Марказ, Болтиқ бўйи республикаларининг бир қанча областларидаги колхоз ва совхозларда пичан ўришни кенг авж олдиришда сусткашлик кўрсатмоқдалар, энг яхши муддатларни беҳуда ўтказмоқдалар. Ўрта Осиё республикаларининг баъзи хўжаликларида бедазорларни парвариш қилиш ташкил этилмаган. Бедазорлар ўз вақтида суғорилмаяпти, беда вақтида ўриб олинмаяпти. Бу хўжаликларда бедани беш-олти марта ўриш ўрнига, атиги икки марта ўриб олиш билан кўпгина миқдордаги қимматли озуқани ололмай қолаётирлар. Бундай тепса-тебранмаслик, хўжасизликни ҳеч қандай важ билан оқлаб бўлмайди ва оқлаш мумкин ҳам эмас.

Маълумки, кўкат уни жуда яхши озуқа ҳисобланади. Кўкат уни таркибида витаминлар бўлибгина қолмай, балки шу билан бирга, чўчқа ва паррандалар рационидаги доннинг бир қисми ўрнини босишга ҳам имкон беради. Ана шу озуқани етиштиришни кечиктираётган хўжалик, район, область раҳбарларининг хатти-ҳаракатини бирон сабаб билан изоҳлаш қийин. Россия Федерациясининг колхоз ва совхозлари планда белгиланган 735 минг тонна кўкат уни тайёрлаш ўрнига, атиги 5 минг тонна, Украина ССР хўжаликлари 110 минг тонна ўрнига, 2 минг тонна кўкат уни тайёрладилар, Ўзбекистон ва Тожикистонда эса бу иш деярли ташкил этилмаган.

Чорва молларни ўз хўжалигида етиштирилган ем-хашак билан таъминлаш чорвачиликни тез ривожлантириш, маҳсулот таннархини камайтиришнинг энг муҳим шартларидан биридир. Ишни шундай ташкил этиш керакки, ҳар бир хўжаликнинг ўз ем-хашаги бўлсин, бошқалар ҳисобига тирикчилик қилиш кайфиятлари бутунлай тугатилсин. Ваҳолонки колхоз ва совхозлар давлатнинг ёрдамига умид қилиб, ўз имкониятларини қўлдан берадилар. Тажриба шуни кўрсатадики, у ёки бу йил қандай қийин келмасин, яхши раҳбар чорва молларни ўз хўжалигида етиштирган ем-хашак билан ҳамиша таъминлаб олиши мумкин.

Хўжалик моҳирлик билан юритилса, энг мушкул аҳволдан ҳам қутулишнинг йўли топилиши мумкин. Ўтлоқларда кўкат униб чиқмаган бўлса, демак, ўрмонзорларда ва ўрмон йўлларида пичан ўришни ташкил этиш, пичан ва силос ўрнига қамиш ўриб олиш мумкин бўлган ҳамма жойда уни ўриб олса бўлади. Ем-хашакни кўпроқ тайёрлаш учун, демак, маккажўхори ва қанд лавлаги, кунгабоқар, брюква, картошка ва бошқа экинларни яхшилаб парвариш қилиш, ана шу экинларни вақтида озиқлантириш, улардан яхши ҳосил олиш, қанд лавлаги ва картошка палагидан, дони ўриб олинган маккажўхори поясидан, деҳқончилик ва сабзавотчиликнинг бошқа чиқиндиларидан чорва молларни боқиш учун фойдаланиш керак. Бундай озуқаларни сақлашнинг яхши усули уларни силослашдир. Аралаштирилган силос бостириш айниқса яхши натижалар бермоқда. Аралаштирилган силос қорамолларнигина эмас, шу билан бирга қўй, чўчқа ва паррандаларни ҳам яхшилаб боқишни йўлга қўйишга имкон бераётир. Ана шунинг учун ҳам ширали озуқаларни сақлаш — силос чуқурларини, омборларини ремонт қилиб қўйиш, далада силос бостириладиган жойларни танлаб олиш тўғрисида ҳозирнинг ўзиданоқ ғамхўрлик қилиш жуда муҳимдир.

Сомон озуқа балансидаги жуда муҳим резервдир. Даладан вақтида йиғиб олинган, моҳирлик билан ғарамлаб қўйилган сомон қишнинг жуда қаттиқ келган ойларида яхши ёрдам беради. Ишнинг кўзини биладиган раҳбарлар ғалла ўриб-йиғиб олинаётган ҳозирги даврдаёқ сомоннинг ҳар бир килограммини сақлаб қолиш, уни тўплаш, фермаларга ташиб олиш, хирмон қилиш ва ҳисобга олиш учун ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Улар пичан ўришда бўлганидек, механизаторларга натура бараварида қўшимча ҳақ тўлаш тартибини қўлланиб, йиғиб олинган ва хирмон қилинган сомоннинг 20-25 процентини бермоқдалар. Афсуски, ҳамма жойда шундай қилиняпти, деб бўлмайди. Баъзи жойларда сомон ёқиб юборилаётганлиги тўғрисида редакциямизга ташвишли сигналлар келмоқда. Бу эса кечириб бўлмайдиган нобудгарчиликдир. Бундай хўжасизлик фактларига қатъиян барҳам бериш керак. Чорва моллар озуқа билан таъминланган хўжаликларнинг раҳбарлари ҳам сомонни йиғиб олиш ва запас қилиб тайёрлаб қўйиш учун ҳамма чораларни кўрмоқлари керак.

Қишлоқ меҳнаткашлари янчиладиган ва ўриб-йиғиб олинадиган экинлар ем-хашак жамғаришнинг нечоғли салмоқли манба эканлигини яхши биладилар. Эндиликда ана шу резервдан ҳам тўла фойдаланиш зарур, зероки кўпгина районларда ёғиб ўтган ёзги ёмғир такрор экинларнинг тез ривожланишига ёрдам беради. Кўпгина хўжаликлар такрор экишни қўлланиб, ёзнинг биринчи ярмида об-ҳаво ноқулай келганлиги орқасида кўрилган зарарнинг ўрнини қоплаб олишлари мумкин. Илғор колхоз ва совхозлар худди ана шундай иш тутмоқдалар. Краснодар ўлкасининг Гиагинск районидаги Мичурин номли колхозда сомон йиғиб олинган ерларга ўша заҳоти маккажўхори экилмоқда. Қабарда-Болқар АССРдаги 94- от заводининг тажрибаси ҳам ана шундай намуна бўлиб, ҳар тарафлама қўллаб-қувватлашга ва кенг оммалаштиришга сазовордир. Бу от заводида экинлар ўриб олинганидан кейин экилган маккажўхори ўсиб бўй чўзиб қолди.

Ўрта Осиё, Қозоғистон, Забайкалье ва Закавказье районларидаги такрор экилган экинлар алоҳида аҳамият касб этмоқда. Бу районларда такрор экилган экинлар мавсумий ўтлоқлар барпо этишга имкон бермоқдаки, буларга чорва моллар қўйиб юборилиб, куз ва қишда ҳам тўйиб ўтлайди.

Такрор экиладиган экинларни фақат мамлакатнинг жанубий районларида ўстириш мумкин деб ҳисоблаш хато бўлур эди. Бундай экинлар Марказий Қоратупроқ области районларида ва Қоратупроқ бўлмаган зонадаги ўрта минтақа хўжаликларида яхши натижалар бериб, баъзи экинлар ўриб олинганидан кейин олдинда яна қарийб 70 илиқ кун қолади. Бу йилги об-ҳаво шароити ем-хашак жамғаришнинг ана шу резервидан ҳамма жойда фойдаланиш имконини бермоқда. Бу йилги шароитда шу нарса жуда муҳимки, ем-хашак тайёрлаш планини ҳозирдаёқ бажариб қўйган хўжаликлар бу соҳадаги ишни тўхтатмасинлар, пичан ва силос тайёрлашни фойдали тарзда давом эттирсинлар.

Тажриба шунга ўргатмоқдаки, ҳар бир хўжаликда етарли ем-хашак тайёрлаб қўйиш зарур бўлибгина қолмай, балки, шу билан бирга, уни эҳтиёт қилиш, ем-хашакнинг сифатини сақлаб қолишни ҳам таъминлаш керак. Ҳисоб-китобни яхши йўлга қўйиш, барча ғарамлар, хирмонларни, силос омборларини масъул шахсларга бириктиб қўйиш, кундалик қатъий контроль олиб бориш — ем-хашак тайёрлашга сарфланган харажатларни ҳам тўла қоплаш имконини беради, жамоат чорвачилигининг қишловини яхши ўтказишнинг гарантиялайди.

Совуқ тушиб қолишини кутиб ўтирмасдан ҳозирданоқ, ҳамма жойда озуқаларни қайта ишлашга тайёргарлик кўришни ташкил этиш, озуқаларни майдалаш, ачитиш, буғлантириш, химиявий воситалар билан ишлаш, гидропоника усулида ўстириш ускуналарини тахт қилиб қўйиш муҳимдир.

Озиқ-овқат саноати, химия ва гидролиз саноати колхоз ва совхоз чорвадорларига катта ёрдам кўрсатишлари мумкин. Бу йил гўшт-суяк ва балиқ уни, озуқа ачитқилари ишлаб чиқариш, қишлоқ хўжалигига витаминлар, антибиотиклар, озуқа фосфатлари ва бошқа биохимик препаратлар етказиб бериш планининг бажарилишини таъминлаш айниқса муҳимдир.

Озиқ-овқат саноатининг чиқитлари — барда, жом, мелесса, шунингдек умумий овқатланиш корхоналарининг озиқ-овқат чиқитлари ҳам озуқаларнинг ўрнини тўлдиришнинг катта манбаидир.

Маълумки, колхозчилар, совхоз ишчилари ва хизматчиларнинг шахсий фойдаланишида анчагина чорва моллар бор. Аҳоли ўз чорва молларига озуқа тайёрлаб олиш имконига эга бўлиши учун ҳамма чоралар кўрилиши керак. Ўтнинг қуриб қолиши, озуқанинг нобуд қилиниши, улардан колхоз ёки совхоз ҳам, колхозчилар ёки совхоз ишчилари ва хизматчилар ҳам фойдаланмаслиги каби фактларга йўл қўйиб бўлмайди. Озуқанинг ҳамма турлари қандай бўлса ҳам тайёрлаб қўйилиши керак.

Ем-хашак тайёрлаш халқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган энг муҳим вазифадир. Партия, совет ташкилотлари, қишлоқ хўжалиги мутахассислари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари, барча деҳқонлар ва чорвадорлар етарли миқдорда пичан ва силос ғамлаб қўйиш учун, чорва молларнинг қишловини муваффақиятли ўтказиш ва мамлакатда чорвачиликни янада ривожлантириш йўлида омиллар яратиш учун энг кўп даражада чаққонлик, маҳорат ва уюшқоқлик кўрсатишлари керак.

(«Сельская жизнь»нинг 29 июлдаги бош мақоласи).

ТАШВИШЛИ СИГНАЛ

ЗАРДАБОЗЛИК

Бухоро райони пахтакорлари бу йил она-Ватанга 45 минг тонна «оқ олтин» етказиб беришга аҳд қилишган. Райондаги Охунбобоев номли, «Янги турмуш», «Маданият», Фрунзе номли колхоз фидокорлари ўз зиммаларига олган мажбуриятларини шараф билан бажариш йўлида анча ибратли ишлар қилаётирлар.

Лекин айтиб ўтиш кераки, бошқа хўжаликларда ғўза парвариши ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Райондаги айрим раҳбарлардан тортиб, колхоз раисларигача тадбир билан иш кўриш, ғўза парваришидаги қолоқликни тугатиш ўрнига, кўпроқ зардабозлик қилишиб, ишга путур етказишмоқда.

Мана бир мисол. Туркманистонлик ўзаро текшириш бригадаси аъзолари Карл Маркс номли колхозда бўлганларида Н. Ҳамроев, Р. Рамазонов ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ғўза ҳаддан ташқари қуллатиб суғорилганлигини танқид қилган эдилар. Шундан кейин район партия комитетининг секретари ўртоқ Давидянц дарҳол район партия комитетининг кенгайтирилган бюросини чақирди. Бюрода Карл Маркс номли колхоз раиси Теша Жабборовга қаттиқ танбеҳ берилди, койилди. Ҳаддан ташқари таъналарга учраган раис колхозга қайтгани ҳамон ҳамма бригада бошлиқларини идорага чақиртириб, улардан «ўч» олди. Бригадирлардан Ҳамроев ва Рамазонов ўртоқларга ҳам «жазо» берилди — уларнинг далаларига оқизилаётган сув тўхтатиб қўйилди. Бригада бошлиқлари ҳам звено бошлиқлари ва колхозчиларга зуғум қилдилар. Хуллас, кўпчиликда асабийлик, зардабозлик кайфиятлари туғилди. Шундан кейин колхозчиларга аванс бериш ҳам тўхтатилди. Далаларда иссиқ овқат ташкил қилинмай қолди. Оқибатда, дала ишлари суръати ҳам, сифати ҳам бўшашиб кетди.

Худди ана шундай аҳволни райондаги Навоий номли, «Правда», «Октябрь» колхозларида ҳам учратиш мумкин. Бу ҳол, хунук натижаларга олиб келмоқда. Асабийлик, дағдағабозлик кишиларнинг кайфиятига ёмон таъсир этаётир. Ҳосилга-ҳосил қўшиш давом этаётган шу кунларда дала ишлари бўшашиб кетмоқда. Айниқса, «Москва» колхозининг бир қатор бригадаларида ана шундай ачинарли манзара кўзга яққол ташланмоқда. Хўжаликнинг ўртоқ А. Ражабов бошлиқ бригадасида меҳнат интизоми бузилаётир. Культивация билан суғориш ўртасида узилишга йўл қўйилмоқда. Парваришдан қолаётган ғўзалар кам ҳосилли бўлиб ўсмоқда.

Район раҳбарлари ҳосили машинада териладиган майдонларда ғўзани машинабоп қилиб ўстиришга эътибор бермаётирлар. Кўпгина хўжаликларда механизмлардан ғоят унумсиз фойдаланилаётир. Мавжуд 418 чопиқ тракторидан шу кунларда атиги 280-290 тасигина ишлаётгани фикримизнинг далилидир. Уларнинг ҳам иш унуми паст. Культивация вақтида ўсимликнинг нобуд бўлишига йўл қўйилмоқда.

Зардабозлик, асабийлик, дағдаға билан иш битмайди. Район партия, совет ташкилотлари, хўжаликларнинг раҳбарлари буни яхши англасалар ҳам, негадир бу нотўғри практикадан воз кечмаётирлар. Мўлжалдаги ҳосил фақат ўйлаб, тадбир билан ишлаш, бутун куч ва воситаларни моҳирлик билан ишга солиш туфайлигина қўлга киритилади. Буни унутмаслик керак.

Т. НАЗИРОВ,
«Совет Узбекистони» мухбири.

КРЕМЛДАГИ МУЗОКАРАЛАР

Гвинея Демократик партиясининг бош секретари, Гвинея Республикасининг президенти Аҳмад Секу Туре 28 ва 29 июлда Кремлда КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин ва СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. И. Микоян билан музокаралар олиб борди.

Дўстлик ва ҳамжиҳатлик вазиятида ўтган музокаралар вақтида томонлар халқаро кескинликни юмшатишга, тинчликни мустаҳкамлашга, империализм ва мустамлакачиликка қарши курашга, миллий озодлик ҳаракатини қўллаб-қувватлашга, Африка халқлари бирлигини мустаҳкамлашга тааллуқли масалалар устида фикрлашиб олдилар. Совет—Гвинея муносабатларини, шу жумладан, экономика, маданият ва бошқа соҳалардаги ҳамкорликни янада ривожлантириш масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Гвинея томонидан музокараларда Гвинея Демократик партияси миллий сиёсий бюросининг аъзолари молия ва планлаштириш давлат министри Алҳожи Сайфулай Диалло, ташқи ишлар министри Лансана Беавоги, ўрмонзор Гвинея районидаги мухтор министр Нфамара Кейта, президент маҳкамаси ҳузуридаги ички ишлар хизматининг бош директори Дамантанг Камара, шунингдек иқтисодий тараққиёт масалалари билан шуғулланувчи давлат секретари Карим Фофана ва Гвинея Республикасининг СССРдаги элчиси Морис Камара қатнашдилар.

Совет томонидан музокараларда СССР Министрлар Совети Ташқи иқтисодий алоқалар Давлат комитетининг раиси С. А. Скачков, СССР ташқи ишлар министрининг биринчи ўринбосари В. В. Кузнецов, СССР Министрлар Совети Ташқи иқтисодий алоқалар давлат комитети раисининг ўринбосари Д. Н. Дегтярь, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари М. В. Зимянин, СССРнинг Гвинея Республикасидаги элчиси А. Л. Воронин, СССР Ташқи ишлар министрлиги Иккинчи Африка бўлимининг мудири Б. И. Караваев иштирок этдилар. (ТАСС).

«ПРОТОН-1» ИЛМИЙ КОСМИК СТАНЦИЯСИ

ТАСС АХБОРОТИ

Ута юксак энергияли космик зарраларни тадқиқ қилиш учун махсус илмий аппаратлар билан жиҳозланган «Протон-1» илмий космик станцияси янги ғоят кучли учирувчи ракета ёрдами билан шу йил 16 июлда ер атрофидаги орбитага чиқарилгани илгари хабар қилинган эди.

Парвоз программасига мувофиқ, 16 июль билан 28 июль ўртасидаги даврда станциянинг ичидаги илмий ва ёрдамчи аппаратлар созлаб ва синаб кўрилди ҳамда станция космик фазони тадқиқ қилиш юзасидан белгиланган программани бажаришга тайёрланди. Ана шу давр ичида «Протон-1» станцияси билан муттасил алоқа боғлаб турилди.

Станциядан олинган телеметрик ахборотларни ишлаб чиқиш натижалари шуни кўрсатдики, станциянинг ҳамма системалари нормал ишлаб турибди, станциянинг ичидаги ҳарорат ва босим аввалдан белгилаб қўйилган чегараларда бўлмоқда, станциядаги илмий аппаратлар ўта юксак энергияли космик зарраларни тадқиқ қилиш комплекс программасини бажаришга ҳозирлаб қўйилди ва ана шу программани бажаришга киришди.

Станциядан олинаётган илмий ахборотлар ишлаб чиқилмоқда ва анализ қилинмоқда.

ИРРИГАЦИЯ ҚУРИЛИШЛАРИДА

ЧОРВОҚ ЖАМОЛИ

Бир томонда азим дарё шовуллаб оқади, бир томонда улкан иншоот майдони. Икки хил манзара. Яқин кунлар ичида ана шу азим дарё ўз йўналишини ўзгартириб совет кишилари иродасига бўйсунади. Унинг суви минг-минг гектарлаб янги ерлар бағрига катта ҳосил учун гавҳар бўлиб оқса, бир томондан Чорвоқ электростанцияси турбиналарини ҳаракатга солади.

Шу кунларда Чорвоққа борган киши беихтиёр тўлқинланиб кетади.

— Яна 130 кундан сўнг Чирчиқ тўсилади! — Шу икки оғиз сўз Чорвоқ ГЭСи қурувчиларининг ўзига хос шиорига айланган. Планёрка вақтида ҳам, дам олиш пайтида ҳам, ҳатто овқат маҳалида ҳам шу икки оғиз сўз албатта такрорланади. Бу сўз қурилишда чиқадиган кўп тиражли газетада ҳам, блокнот ва календарь варақларида ҳам қайта-қайта такрорланмоқда. Бу гаплар бежиз айтилаётгани йўқ. Бу сўзларда қурилишнинг шижоати, нафаси акс-садо бераяпти. Бу сўзларда худди кўрсатилган муддатда дарё йўлини тўсиб олиш, унинг сувини тоғ қояларини тешиб очилган 800 метрлик тоннел — янги ўзан орқали ўтказишдек катта меҳнат жанги акс этмоқда.

Чорвоқда чиндан ҳам қурилиш авжида. Мана, канал қурилаётган жойда машиналарнинг овози эрта тонгдан то қоронғи тушгунча бир лаҳза ҳам тинмайди. Бир томонда М. И. Мурашев бошлиқ коммунистик меҳнат бригадаси жадал бетон ётқизмоқда. Бу бригада қурувчилари Чорвоққа узоқ Братскдан келишган эди.

— Бригадамизни бу ерда «оғайнилар бригадаси» деб атащади,—дейди Василий Харченко. — Бу гапда жон бор. Мана бир неча йил бўлиптики, бирга ишлаймиз, бирга яшаймиз. Шунинг учун бўлса керак, биз бир-биримиз билан дўстлашиб кетдик, оға-инилар бўлиб қолдик. Бу ерга ҳам ҳаммамиз бирга келганмиз.

25 тонналик бетон ортилган кучли «МАЗ»лар орасида узоқдан бир йигитчанинг гавдаси кўзга ташланади. Унинг вазифаси ҳам энг масъулиятли ҳисобланади бу ерда. У келтирилган бетонларни ўз вақтида қабул қилиб олади. Йигитча ўзини Олег Андрейченко, деб таништирди.

— Мен ҳам Ангара қирғоқларидан келганман, — дейди у.

Чорвоқ жамоли очилмоқда, тез кунда азим дарё тўсилади, кучли электр турбиналари ҳаракатга келиб, янги нур ва қувват дарёси ишга тушади! Азим дарё белини маҳкам боғлаб, инсонга хизмат қила бошлайди. Шунда унинг нуридан ва қувватидан баҳраманд бўлганлар дарё тўсувчилар ва қурувчиларга баралла «раҳмат» дейишлари турган гап.

Я. ТЎХТАЕВ.

ФАРҒОНА сунъий тола заводи қурилишида кун сайин суръатга-суръат қўшилмоқда. Корпуслар кўкка бўй чўзмоқда. Қурилишда кунлик нормаларини 1,5-2 баравар ошириб адо этувчилар кўплаб топилади. Шулардан бири — кранчи Людмила Бюлернинг номини коллектив ҳурмат билан тилга олади. У ўзи хизмат қилаётган бригадаларда иш суръатининг ошишига муносиб ҳисса қўшмоқда. Суратда кранчи қиз Людмила Бюлер.

Г. Бойно фотоси (ЎзТАГ фотохроникаси).

АВТОТРАНСПОРТ ЭКОНОМИКАСИ МАСАЛАЛАРИ

ҲАМКАСБЛАРИМИЗДАН ЎРГАНАЙЛИК

Газета саҳифаларида юк автомобилларидан унумлироқ фойдаланиш масаласи кўтарилганидан фойдаланиб, биз ҳам икки оғиз гап айтиб ўтмоқчимиз.

Маълумки, Халқ хўжалиги кенгашига қарашли автомобиль хўжаликларининг иши саноат корхоналаридаги иш жараёнлари билан чамбарчас боғланиб кетган. Айтайлик, агарда «Ташсельмаш» ёки «Ўзбексельмаш» заводларининг қуюв цехларига шихта ўз вақтида етказиб берилмаса, ишлаб чиқаришга путур етади, ишлаб чиқариш процессида узилиш рўй беради. Шунинг учун ҳам автотранспорт воситаларидан ишнинг кўзини билиб, бир мақсадни кўзлаб фойдаланиш катта аҳамият касб этади. Аммо шуни рўй-рост айтиш керакки, умумфойдаланишдаги автомобиль хўжаликлари баъзан ўзингни бил, ўзгани қўй қабилида иш тутиб, фақат ўз ишларининг техника иқтисодий кўрсаткичларини яхшилаш пайига тушиб, оқибат натижада корхона ишига путур етаётганлигини назарга илмайдилар. Бу ҳақда Тўрткўл пахта заводининг директори ўртоқ Полвонов ҳамда Тошкент кўн комбинати директорининг ўринбосари ўртоқ Войлошников ва бошқалар гапириб ўтдилар.

Албатта, марказлаштирилган усулда юк ташиш шарофати билан автомобилларнинг унумдорлигини ошириш ва юк ташиш таннархини арзонлаштириш мумкин. Аммо бу усулни шундай амалга ошириш керакки, токи корхона ҳам зиён кўрмасин. Хўш, амалда қандай бўляпти? Ўртоқ Ражабов ўртоқ Шораҳмедов билан ҳамкорликда ёзган мақоласида Ўзбекистон Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги юкларни марказлаштирилган усулда ташиб, юқори техника-иқтисодий кўрсаткичларга эришаётганлигини уқтириб ўтган эдилар. Аммо шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, шу министрликка қарашли баъзи авто базалар яқинроқ масофаларга озроқ ҳажмдаги юкларни ташишдан юз ўгирмоқдалар. Масалан, «Главметаллоснабсбит» базаларидан юк ташиш у қадар фойдали эмаслигини рўкач қилиб, бу юкларни ташишдан воз кечмоқдалар. Корхоналар эса ишга зиён етмаслигини кўзлаб, базага ўз автомобилларини ёки Халқ хўжалиги кенгашига қарашли автобазалардаги автомобилларни юборишга мажбур бўлмоқдалар. Жумладан, Компрессор заводи шу йилнинг биринчи ярмида «Главметаллоснабсбит» базасидан 6600 тонна ҳар хил металларни ташиб олди. Бу юкларни умум фойдаланишдаги автомобиль базаларининг транспорти ташиб бергандир деб ўйламанг. Зинҳор ундай эмас. Улар бу бизга фойда бермайди, деб бу юкларни ташимадилар. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин эди.

Хулоса қилиб шуни айтиш керакки, катта ҳажмдаги юкларни ташишда умумфойдаланишдаги автобазаларнинг «қўл-оёғи чаққон». Аммо озроқ ҳажмдаги юкларни ташишга эса саратонда қўли совқотади. Умумфойдаланишдаги автобазалар илтимосни бажо келтирмагач, Тошкентдаги «Компрессор» ва Подшипник заводлари, шунингдек асбобсозлик заводи Халқ хўжалиги кенгашининг автомобилларидан фойдаланишга мажбур бўлди.

Лекин ҳар қалай Халқ хўжалиги кенгашига қарашли автомобиль хўжаликлари бошқача йўл тутмоқдалар. Улар саноат корхоналарининг иши билан яқиндан ошналар. Саноат корхонаси ҳам, транспорт ҳам битта ташкилотга бўйсунади. Баъзи ташиладиган юклар Халқ хўжалиги кенгашига қарашли автомобиль хўжаликларига фойда бермаса ҳам, умумфойдаланишдаги автохўжаликлар бу юкларни ташишдан бош тортса ҳам, Халқ хўжалиги кенгашига қарашли автохўжаликлар бу ишларни бажарадилар. Шу боисдан ҳам ишлаб чиқариш эҳтиёжларини кўзда тутаётган ва фақат «ўз» фойдасини ўйламаётган Халқ хўжалиги кенгаши автомобиль хўжаликлари фаолиятининг асосий техника-иқтисодий кўрсаткичлари умумфойдаланишдаги автомобиль хўжаликларининг техника-иқтисодий кўрсаткичларига нисбатан бирмунча паст.

Назаримизда, автомобилларнинг ҳали у манзилга, ҳали бу манзилга юксиз қатнашига хотима бериш учун республикамизнинг йирик шаҳарларида идоралараро марказий диспетчерлик хизмати ташкил этиш мақсадга мувофиқ бўлар эди. Марказий диспетчерлик хизмати ҳар хил идора ва бошқармаларга қарашли автохўжаликларнинг ишини координациялаган ва бир-бирига боғлаб турган бўлур эди. Бизнингча, диспетчерлик хизмати зарур алоқа воситалари билан таъминланиши ва юк ташиш ишларини планлаштириш мақсадида математик усуллардан фойдаланилиши лозим. Буни киевлик ҳамкасбларимизнинг тажрибаси ҳам яққол кўрсатиб турибди. Планлаштиришнинг математик усуллари қўлланилиши туфайли ағдарма автомобиллар қатновидан фойдаланиш коэффициенти 0,475 дан 0,615 га кўтарилди. Киевлик автомобилчиларнинг тажрибасидан ўргансак ва республикамиз автомобилчилари даврасида ҳам кенг ёйсак арзийди.

А. ҚАЮМОВ,
Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги кенгаши транспорт бошқармасига қарашли 7- автобазанинг директори.

А. ПОПОВКИН,
Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги кенгаши транспорт бошқармасининг инженери.

БОШОҚ

Академик Н. ЦИЦИН.

Далага сепилган ҳар битта дондан поясида биттадан бошоғи ҳамда ҳар қайси бошоғида ўрта ҳисобда 20 тадан дони бўлган ўсимлик етиштириш сизнинг қўлингиздан келадими?

Шундай бир оддий ҳисоб қилиб кўрайлик. Агар бир гектар ерга сепилган 5 миллионта буғдой дони биттадан бошоқ чиқарса-ю, ҳар бир бошоқда 20 тадан дон бўлса, у ҳолда биз 100 миллионта дон оламиз. Шунда ҳар гектардан 30 центнердан ҳосил кўтаришимиз мумкин. Ҳаммага маълумки, ҳозирги замон шароитида бу анча юқори ҳосилдир. Ҳолбуки, ҳар гектарга 5 миллионтадан дон сепаётган колхоз ва совхозлар ҳақиқатан ҳам ўрта ҳисобда шунчадан ҳосил олишяптими? Албатта, олишяпти, лекин ҳамма ерда ва ҳамма вақт эмас.

Биз юқорида ҳар бошоқда 20 тадан дон бўлишини назарда тутдик. Ваҳолонки, бундай бошоқни бошоқ деб бўладими, ахир! Шундай буғдой навлари борки, уларнинг бошоғида дони анча кўп бўлади. Бинобарин назарий мулоҳазалар амалиётга тўғри келмаётганлиги сабабларини ахтариб топиш керак. Агар агроном бу сабабларни билса, у буларга барҳам бериши ва натижада мўл ҳосил йиғиб олиши мумкин.

Юқоридаги ҳисобларни энди бошқачароқ тарзда (бир оз бошқача кўрсаткичлар билан) қилиб кўрайлик. Ана шунда буғдой ўсимлигининг нақадар катта имкониятларга эга эканлиги аён бўлади-қолади. Биз, биринчи ҳолдаги каби, бир гектар ерга беш миллион дона дон экдик дейлик. Борингчи, уларнинг ҳар қайсисидан битта бошоқ эмас, балки иккита бошоқ униб чиқсин, ҳар бошоқдан 20 эмас, 40 тадан дон олинсин. У ҳолда ҳар гектардан 400 миллион дона дон йиғиб олинган бўларди. Агар мингта дон оғирлигини 40 грамм келади десак, бир гектар ердан 160 центнер буғдой ҳосили олишимиз керак. Бироқ бошоқда 50 та, 60 та ва бундан ҳам кўп дон бўлади, уларнинг вазни ҳам биз айтгандек енгил эмас, балки анча-мунча салмоқлидир, қолаверса, ҳар ўсимликдаги маҳсулдор бошоқларнинг сони иккитадан кўп бўлиши мумкин. Бу — хаёл эмас. Селекция мазкур соҳада шундай ютуқларга эришганки, уларга ҳеч ким шак келтира олмайди. Модомики, шундай экан, ҳосилдорлик пастлигининг сабаби нимада, ахир?

Кўпинча дала шароитларида қуйидаги манзаранинг шоҳиди бўламиз. Гектарига беш миллион дон ҳисобидан кузги буғдой экилади. Бироқ кеч кузда биз унгану унмаган юз минглаб ўсимликдан, баҳорда эса тахминан яна бир миллионта ўсимликдан маҳрум бўламиз. Демак, қиши билан сақланиб қолган ўсимликлар баҳор кези бўй чўза бошлаганда, уларнинг бир гектар ер- [illegible]

[illegible] амалда ҳамиша ҳам шундай қилишга муяссар бўлина бермайди ва, бундан ташқари, далага сепиш учун ажратиладиган қўшимча уруғлик умумдавлат миқёсида доннинг кўп сарфланиб кетишига сабаб бўлади. Бу аҳволдан қутулишнинг қандай иложи бор?

Доннинг уруғлик сифатини аниқлашда, унинг униб чиқиш кучи ҳисобга олинмайди. Агарда уруғликнинг кучи заифлашган бўлса, ниш уриши мумкин-у, лекин аксарияти ер бағрида қолиб кетиши турган гап, чунки тупроқнинг юқориги қатламларини ёриб, ташқарига чиқолмайди ёхуд чиққанда ҳам кечикиб чиқиб, майсалар орасида пакана, заиф бўлиб қолиб кетади. Демак, муҳим вазифалардан бири уруғлик доннинг униб чиқиш кучини сақлашдан иборат. Мутахассисларга маълумки, уруғликнинг униб чиқиш кучи унинг сортига ҳам, сақланишига ҳам, агротехника тадбирларини тўғри қўлланишга ҳам боғлиқдир.

Ўсимликларнинг анчагинаси атрофдаги муҳитнинг ноқулай омилларига яхши бардош бера олмаслиги натижасида қуриб қолади. Бу ҳол назарий ҳисобларимиз билан амалий натижалар ўртасида «ер билан осмонча» фарқ мавжудлигининг сабабчисидир. Мана шунинг учун ҳам бутун агрономия фани ва тажрибаси олдида турган ва долзарбига етган вазифа шуки, мазкур тафовут сабабини синчиклаб ўрганиш ва уни камайтириш учун барча зарур чора-тадбирларни кўриш лозим. Уруғнинг лаборатория шароитида униши билан дала шароитида униши ўртасида, униб чиққан ўсимликлар сони билан ҳосилдорлари сони ўртасида катта фарқ бўлмаслигига интилиш керак.

Бир қанча асрлар давомида кишилар асосан танлаш йўли билан буғдой бошоғини такомиллаштириб келдилар. Ҳар бошоқчасида битта ёки иккитадан дони бўлган буғдой навлари аллақачонлардан бери экилмай қўйилган. Эндиликда олимлар улардан, лозим бўлган тақдирда, фақат селекция мақсадларидагина фойдаланишлари мумкин. Ҳозирги қаттиқ ёки юмшоқ буғдой бошоқчаларида уч-тўрттадан дон бўлади. Бугунги кунда Ер куррасида асосан шундай буғдойлар экилмоқда.

Бизнинг мамлакатимизда юмшоқ буғдой кенг тарқалган. Кузги буғдойнинг бошоғи баҳори буғдойникидан анча йирик бўлади. Яхши деганда, у 24-26 бошоқчадан, одатда эса 16-20 бошоқчадан иборатдир. Ҳар бир бошоқча бешта гул тугади, улардан икки-учта, баъзан эса тўртта дон етилади. Хўш, селекция-генетика усуллари ёрдами билан шундай буғдой навларини етиштириш мумкинмики, уларнинг бошоғида 30 та ва бундан ҳам кўп бошоқчаси ва бошоқчаларининг ҳар қайсисида етти-саккизтадан, ўрта ҳисобда эса тўрт-бештадан дони бўлсин? (Ҳолбуки, оддий буғдой бошоқчаларида икки-учтадан дон бўлади). Ҳа, назарий жиҳатлардангина эмас, балки амалий жиҳатдан ҳам бундай ўсимликларни яратиш мумкин. Аниқ қилиб айтганда, шундай буғдой навлари бизда бор. Ҳозир улар ҳар томонлама ўрганилмоқда, яқин икки-уч йил ичи- [illegible]

[illegible] буғдой дурагайларининг амфидиплоидлари деган мураккаб навлар ҳам ҳосил қилса бўлади. Оддий буғдойга қараганда уларнинг ҳам бошоқлари қулоч ёзиб ўсади ва кўп дон беради.

«ФАН ВА ТУРМУШ»
журналининг 7-сонидан қисқартиб олинди.

ИЖРОКОМ РАИСИ

Онда-сонда милтираган юлдузлар кул босган чўғдек бирин-кетин сўнди. Дала юзидаги ҳарир парда тобора оқариб, кўздан ғойиб бўлди. Шофер машина фарасини ўчирди. Яшил «Волга» канал кўприги яқинида қаттиқ силкиниб тўхтади. Машинанинг орқа эшиги очилиб, ўрта бўйли, қадди-қомати келишган, қорақош — қирқ-қирқ икки ёшлар чамасидаги киши чиқди. У оқариб келаётган уфққа нигоҳ ташлаб, канал бўйига юрди, Ҳовучини сувга тўлдириб, сочди:

— Зилол сув, гавҳар сув!

У ёнидан таблетка олиб, дори ютди.

— Жўра Бадалович, нима бўлди? — сўради шофер ҳовотирланиб.

— Қорин сал безовта қиляпти. Ҳечқиси йўқ. Ғўзаларнинг кўркини томоша қилсак, босилиб қолади.

Жўра Бадалович шундай деди-да, ғўза оралаб машина томон келаётган сувчининг истиқболига юрди.

— Ассалому алайкум, отахон! Ҳормангг!

— Саломат бўлинг, ўғлим. Балли, Жўравой! Бугун сувимизнинг баракаси яхши.

Кекса сувчининг юзидаги табассумини кўрган, унинг ширин сўзини эшитган Жўра Бадалов бедор ўтган тун беиз кетмаганлигини ҳис қилиб, қалбида аллақандай севинч туғён урди. У ҳазил-мутойиба қилиб, баъзан шундай дерди: «Ким нимадан семирса семираверсин, мен суҳбатдошимнинг чеҳрасида табассум кўрганимда бир қоп семираман».

Ҳазилда ҳам «жон» бор дейдилар. Райижроком раисининг иш вақти идорада графикда ёзиб қўйилган бўлса ҳам, лекин амалда у чегарасиз... Деҳқон ҳар томчи сувни эъзозлаб, гавҳардек кўзга суртган саратоннинг мана шу жазирама пайтида бутун район бўйича сувнинг тақдири хам «калити» райижроком раисининг қўлига топширилган пайтда, айниқса кунни тунга, тунни кунга улаб, ишлашга тўғри келади. Эҳтимол, ана шундай дамларда кишилар чеҳрасидаги табассум раисга чинакам малҳам ва мадад бўлаётгандир.

Қуёш терак бўйи кўтарилганда Жўра Бадалов даладан қайтди. Кўп ўтмай, район ижроия комитетида одатдаги иш куни бошланди. Бугун чоршанба: расмий жиҳатдан раисннинг қабул куни. Амалда эса раиснинг хонаси меҳнаткашлар учун ҳамиша очиқ. У кўп масалаларни корхоналарда, ферма ва дала шийпонларида, кўчада кишилар билан учрашганда вақт топиб, ҳал этишга одатланган. Биров оиладаги келишмовчиликни бартараф қилишда маслаҳат сўрайди, бошқаси ўз севинчини, дил сиррини баҳам кўради. Яна бири ўз қишлоғини ободонлаштириш учун янги таклиф билан келади, бошқаси квартира ремонтида ёрдам сўрайди. Улар қандай иш билан келган бўлмасин, сўзларини диққат билан тинглаб, қўлдан келган ёрдамини бериши керак. Ижрокомда ана шундай қилинмоқда. Бу ерда меҳнаткашларнинг хат ва шикоятларини кўриб чиқиш, ҳал этиш қаттиқ контролга олинган. Ҳар бир ходимнинг жавобгарлик ҳисси оширилмоқда.

— Ариза ёки шикоят билан ижроком остонасига қадам қўйган киши, — дейди Ж. Бадалов, — минг хаёлга боради, минг ўлчаб бир кесади. Ёрдам бўлармикин деб умид қилади. Кишини ноумид қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Шу йилнинг ўтган ойлари ичида ижрокомга 200 га яқин хат ва шикоят тушган. Уларни чуқур ўрганиб, ҳал этишга доимий комиссия аъзолари, депутатлар, жамоатчилик вакиллари жалб этилган. Бу эса аризаларнинг деярли ҳаммасини ижобий ҳал этиш имконини бермоқда. Энг муҳими шундаки, шу давр ичида биронта ариза ёки шикоятнинг райижрокомга икки марта келиш ҳоллари деярли юз бермаган. Бу меҳнаткашларга бўлган муносабатнинг яхши намунасидир.

Кейинги пайтларда меҳнаткашлар депутатлари район Советининг сессияси ва ижроком мажлислари жонли ва мазмунли ўтадиган бўлиб қолди. Бунга депутатлар ва активларнинг ташаббускорлигини ошириш туфайли эришилди. Ҳар бир киши сессия ёки мажлисга бирон таклиф билан келиши, юрагидаги дардини айтиши мумкин. Албатта бунда ижроком аъзолари, биринчи галда раис бошқаларга намуна бўлиши керак. Мана шулардан бир шингил. Андижон областининг Москва районн камсув территориялардан ҳисобланади. Янги сув резервларини топиш бу ерда энг муҳим ҳаётий масаладир. Илк баҳор эди. Кекса деҳқонлар бу йил сув кам бўлади, Шаҳрихон сойи саратонда қуриб қолади, деб ташвишланишарди. Қанча-қанча гектар пахта наҳотки ёзда сувсизликдан хароб бўлса! Бунинг бирор чораси йўқмикин? Раис кунларнинг бирида юрагига тугиб юрган бу гапларни ижрокомнинг масъул секретари Маматюсуп Раҳимовга айтди. Улар ўша куни сой ёқалаб, юқори кўтарилишди. Ҳосилдор бепоён ерлар бўрсиллаб ётарди.

— Катта Фарғона каналидан шу ерларга сув чиқарсак, — деди раис. — Қачонгача Қорадарёга кўз тикамиз.

Улар сой бўйлаб, 8 километр масофани бир неча бор кезиб чиқдилар. Бўлажак канал чизиғини тахминан белгиладилар. Кексалар билан суҳбатлашдилар, кишиларнинг фикрини олишди. Бу масалага ҳам ҳар ким ҳар хил қаради. Баъзилар 14 метр баландликка сувни кўтариб бўлармиди, бу афсона дейишди. Лекин раис ўз фикрида қаттиқ турди. Катта ҳашар уюштирилди. Жўра Бадалов тонгда биринчи бўлиб, ишга қўл урди. Унинг ёнига колхоз раислари, депутатлар Умаржон Содиқов, Сайфиддин Қодиров, Абдунаби Мўминов қўшилди. Кишилар ғайратга тўлиб-тошдилар. Уч кунда 8 километр канал казилди. Андижон область Советининг депутати инженер-ирригатор Абдуқодир Абдуллаев насос установкаларини монтаж қилиш ва ишга туширишда бош-қош бўлди. Шундай қилиб, канал бунёд этилиб, 4 колхоз ерлари обиҳаёт олди. Москва посёлкасида ўтган йили коллектор қазишда ҳам шундай қатъиятлик кўрсатилди. Бу ишга кенг жамоатчилик жалб этилди. Якшанбаликлар уюштирилди. Бир вақтлар зах босиб, шўралаб ётган ерлар бугун дарахтзор, гулзорга айлантирилган.

Кишининг юрагидаги яхши ниятни, кичик бир учқунни аланга олдириш ажойиб фазилат! Ижроком мажлисларидан бирида Киров номли ҳамда «Партия XXI съезди» колхозларининг раислари Мадамин Тошхўжаев билан Комилжон Ғозиев комплекс техника хизмати кўрсатувчи машина-трактор станцияси ташкил этилса, яхши бўлмасмики деб қолдилар. Бу таклиф қўллаб-қувватланди. «Ўзсельхозтехника» район бирлашмаси билан ҳамкорликда мазкур колхозлар территориясида машина-трактор станцияси ташкил этилди. Бу колхоз техникасини тез ва сифатли ремонт қилишда катта роль ўйнамоқда. Иккала колхозда ҳам техника баҳорга барвақт шай қилиб қўйилди. Чигит экиш қисқа муддатларда ўтказилди. Ҳозир ғўзалар сифатли парвариш қилинаётир.

Район Советининг депутати, инженер Абдулҳамид Мўминов бошчилигидаги «Ўзсельхозтехника» район бирлашмаси механизаторларининг ташаббуси ҳам тезда қулоч ёйди. Улар ўз устахоналарини қайта қуриб олдилар. Бу — техникани бир йўла капитал ремонт қилиш имконини берди. Ремонтнинг индустриал методига асосланган янги технология ремонт сифатини яхшилаш имконини бериш билан бирга колхозларнинг заказларини бажариш муддатини бир ярим марта қисқартирди. Энг муҳими ремонт таннархи арзонлашди. Бу йил районда механизаторларнинг ажойиб тажрибасини умумлаштиришга бағишланган семинар бўлиб ўтди.

Кўп сонли депутатлар, турли касб эгаларидан иборат бўлган штатсиз ходимлар, кенг жамоатчилик кучига эга бўлган Советларнинг хўжалик ва ишлаб чиқаришдаги роли кейинги пайтларда айниқса тез ўсиб бормоқда. Хўжалик ва қурилишнинг муҳим масалалари сессия ва ижроком мажлисларида муҳокама қилиниб, амалий тадбирлар белгиланмоқда. Булар ўз натижаларини бермоқда. Етти йилликнинг якунловчи йилида қишлоқ хўжалигининг деярли барча тармоқлари бўйича ярим йиллик план ортиғи билан адо этилди. Эндиликда энг муҳим вазифа — 55 минг тонна «оқ олтин» хирмони бунёд этишдир. Тиниб-тинчимас Ж. Бадалов бошчилигидаги район ижроия комитети депутатларининг қалблари ана шу иштиёқ билан жўш урмоқда. Халқ наказлари ўз вақтида бажарилмоқда. Булар халқ хизматкорлари — депутатлар учун яхши ёдгорлик бўлаётир. Олижаноб ишлар кўзгуси бўлиб Москва посёлкаси, Шаҳрихон қишлоғининг жамоли бугуни кечагидан, эртаси бугунгидан гўзал ва чароғон бўлиб бораётир.

Н. ЁҚУБОВ.

КЕКСА ШОИРНИНГ СОЗИ

КИТОБЛАР ОЛАМИДА

Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Ҳабибий ўзбек совет адабиётининг кекса соҳиби қаламларидан биридир. Чоракам бир асрга қадам қўйган шеър чаманининг бу кекса боғбони ўз қаламини минг йиллик тарихга эга бўлган аруз вазнида тебратиб келмоқда. Унинг яқинда «Тошкент» бадиий адабиёт нашриёти томонидан китобхонларга тақдим этилган «Гулзорим гўзал» шеърлар ва достонлар тўплами бу фикримизнинг ёрқин мисоли бўла олади.

Тўпламга муаллифнинг бундан 40 йил муқаддам ёзган шеърлари билан бирга яқинларда ижод этилган энг яхши ғазаллари киритилган.

Шоирнинг ижод тематикаси хилма-хил, муҳим ҳаётий воқеаларга бағишланган. Китоб В. И. Ленин хотирасига атаб ёзилган «Ленин учун» шеъри билан очилади. Бу шеърда ва бунга ўхшаган бошқа шеърларда Октябрь инқилоби, янги социалистик ҳаёт ва Коммунистик партия ҳамда Совет давлатининг улуғ асосчиси Владимир Ильич Ленин тараннум этилади.

Шоир комсомоллар, чўлқуварлар, бинокорлар ва бошқа касбдаги меҳнат аҳлига бағишлаб ажойиб байту ғазаллар тўқиган. Унинг «Меҳнат фазилати», «Ёш комсомоллар қўшиғи», «Муқаддас ер», «Бўстонларим бор», «Оқ олтиним» ва бошқа шеърларида ғўзал ҳаётимиз ва ижодкор кишиларимиз куйланади.

Шоир ҳаётни синчиклаб кузатади. Унинг жўшқинлигини қалбан сезади, ҳар бир қадамда янги олам кўради. Ҳаётга оро бераётган, элу юртимизни кийинтираётган, юрт бойлигини яратаётган пахтакорлар, боғбонлар ва бошқа қўли гул миришкорлар шоирга олам-олам завқ келтиради. Шунинг учун ҳам кекса шоирнинг кўпгина шеърлари ана шу юрт бойлигини яратаётганларга бағишланган. Отахон шоирнинг тўпламдан жой олган «Фарғона канали», «Халқобод колхозининг тузилиши» достонлари ҳам муборак мавзуга — юрт маъмурчилигига бағишланган.

Кекса шоирнинг эзгу инсоний урф-одатлар ва пок севги, улуғ дўстлик темаларида ёзган шеърлари ҳам тўпламдан кенг ўрин олган. Бу ғазалларнинг бир қанчаси ҳофизларимизнинг севимли қўшиқларига айланган.

Ҳабибий ғазаллари оригиналлиги ва нафислиги билан бир-биридан ажралиб туради. Лекин, шу билан бирга айрим ғазаллари борки, бундан юз йил, беш юз йил илгари ўтган классик шоирларнинг ғазалларига ўхшаб қолган. Мисол:

Келмоқчи эди келмади ёрим,
нима бўлди?
Ул сарви чаман лола узорим
нима бўлди?
Дунёга келиб топган улуғ
давлату бахтим,
Шоним, шарафим, йўқ ила
борим нима бўлди?
Қосид етакўр, арзу паёмимни
баён эт,
Охир тугамай сабру қарорим
нима бўлди?
(«Нима бўлди» ғазалидан).

Тўпламда Ҳабибийнинг Фузулий, Фурқат ғазалларига муҳаммаслари ва мураббаларидан намуналар ҳам бор. Улар шоирнинг нозик дид ва юксак маҳоратидан далолат берувчи дурдоналардир.

Ҳабибий ҳажвий шеърлар устасидир. Тўпламда унинг «Ҳушёр эмас», «Нечук одам», «Маданий қаландарлар» деган ўткир ҳажвлари берилган.

«Гулзорим гўзал» тўплами умуман, китобхонда яхши таассурот қолдиради. Лекин, шунга қарамай, айрим бўш, рангсиз ғазаллар ҳам бор. Шунингдек, аруз вазни қоидаларига риоя қилинмай оҳанги бузилган мисралар ва ғализ иборалар ҳам учраб қолади. Бу нуқсонлар жузъий бўлса ҳам шеърхоннинг «тиш»ига тегади.

«Гулзорим гўзал» кекса шоир созининг нафис куйлар тўпланган дурдона тўпламидир.

НАЗАРМАТ.

СОВҒА

Тошкентдаги «Главстройиндустрия»нинг 1-темир-бетон деталлари ва конструкциялари заводи коллективи «Бинокорлар куни» байрамини муносиб совғалар билан кутиб олмоқдалар. Улар республикамиз қурилишларига кўплаб бинокорлик материаллари ва конструкциялари етказиб бераётирлар.

Барча цех ва участкаларда ярим йиллик топшириқ муддатидан олдин ошириб бажарилди.

Белгиланган пландагидан ташқари бир неча минг сўмлик турли хил конструкциялар, темир-бетон тўсиқлар, турли узунлик ва кенгликдаги темир-бетон плиталар, девор панеллари ва темир-бетон устунлар ҳамда бошқа қурилиш материаллари, деталлар, конструкциялар тайёрланди ва пойтахтимиз қурилишларига юборилди.

М. СУЛТОНОВ.

МАШИНАЛАР ТЕРИМГА ШАЙМИ?

Ҳозир техника ремонти қандай? Шу савол билан «Ўзсельхозтехника» техника ремонти бош бошқармасининг бошлиғи ўртоқ П. И. Алашеевга мурожаат қилдик:

— Пахта йиғим-терими техникасининг ремонтини ҳозир қониқарли деб бўлмайди, — деди у. — терим агрегатлари, кўсак чувиш машиналари, пахтани коп-қанорсиз ташувчи трактор прицеплари, пахта ортгичлар, кўрак териш машиналарининг анча қисми ремонт қилинмаган. Масалан, терим машиналари ремонтини олиб кўрайлик. Қашқадарё областида шундай машиналарнинг 20 процентга яқини, Фарғона, Самарқанд областларида эса ярмига яқини ремонтдан чиқмаган. Хоразм области, Қорақалпоғистон Автоном Республикасида терим агрегатларининг фақат учдан бирига яқини ремонт қилинган.

Машина теримида салмоқли ўрин тутган Тошкент, Сирдарё областларида ҳам аҳвол яхши эмас.

Бунинг сабаби нимада?

— Бунинг сабаби, — дейди ўртоқ Алашеев, — даставвал, ҳали ҳам айрим хўжалик раҳбарлари техникага бўлган муносабатни тубдан ўзгартирмаётганликларида. Кўпгина колхоз ва совхозларда механик-ҳайдовчилар ғўза парвариши давомида механизатор бўлиб ишлайдилар. Шунинг учун ҳам бундай хўжалик раҳбарлари ғўза парвариши айниқса қизғин кетаётган ҳозирги кунларда механизаторларни қандай қилиб ремонтга қўямиз, яхшиси, бу ишни август ойида ўтказамиз, дейишади. Бу бир жиҳатдан тўғри. Лекин ана шундай механик-ҳайдовчилар ғўза парвариши билан банд бўлган колхоз ва совхозларда техникани ремонт қилиб беришни район «Ўзсельхозтехника» бўлимларидан сўраш ёки хўжаликнинг ўзида ремонт бригадалари тузиш яхши натижа бермайдими? Афсуски, буни чуқур ўйлаб кўрмайдилар.

— Биз, — деб сўзида давом этади Алашеев, — техника ремонтини заводларда поток усулда ташкил қилганмиз. Шунинг учун бирор қисм етишмай қолиши билан иш тўхтаб қолмоқда. Натижада, техника ремонти орқага сурилмоқда. Бизда, айниқса пахта териш машинасининг чўткалари ва поршень группасига кирувчи деталлар шу кунларда жуда танқис.

Биз «Ўзсельхозтехника» бош савдо бошқармасининг бошлиғи Александр Васильевич Коломейцев билан учрашдик. Ундан бу запас қисмларнинг етишмаслиги сабабини сўрадик.

— Тўғри, бизда баъзи бир деталлар етишмайди, — дейди у. — бу деталлар билан «Ўзсельхозтехника» область бирлашмаларини яқин кунларда таъминлаймиз. Поршень группасига кирувчи 20 мингдан ортиқ деталларни қардош республикалардан яқинда олдик. Пахта териш машиналарининг чўткаларига келганда шуни айтишим керакки, бу қисмни бизга «Ташсельмаш» заводи етказиб беради. Завод коллективи бу чўткаларга бўлган талабни ҳисобга олиб, уни кўплаб тайёрлаш чораларини кўрса бўларди.

— Бу ўринда яна бир нарсани айтмоқчиман, — дейди Александр Васильевич, — терим агрегатларининг кўпчилиги хўжаликларнинг ўзидаги устахоналарда ремонт қилинади. Бу устахоналарга борсангиз ана шу талаб қилинган чўткалар ҳар қаерда сочилиб ётганини кўрасиз. Нима учун бундай, деб сўрасангиз, булар ўтган йили ишлатилган, дейишади. Ҳолбуки, бу чўткалардан фойдаланиш мумкин. Одатда чўткалар ишлатилганда пастки қисми бир оз ейилади. Тепаси эса сақланиб қолади. Шунинг учун уни ағдариб ўрнатиш, ёки едирилган қисмини қирқиб ташлаб, ёнига бутунларидан қўшиб тиклаш мумкин. Шу ўринда колхоз ва совхозларнинг раҳбарларига айтадиган икки оғиз сўзим бор. Бундай ҳодисалар тез-тез учраб туради. Чўтка бу ўринда бир мисол, холос. Шунинг учун асосий резервларни ўзингиздан ахтаринг. Янгисини сўрашдан олдин эскисидан фойдаланиш мумкинми ёки йўқлиги ҳақида ўйлаб кўринг.

Ўтган йил йиғим-терим кампанияси даврида 2 минг 311 терим агрегати сифатсиз ремонт қилингани учун тўхтаб қолди. Агар бу агрегатлар тўлиқ ишлаганда бункерлардан қўшимча равишда 130 минг тоннадан зиёдроқ пахта тўкилган бўларди. Бу йил далаларда салкам 20 мингга яқин терим агрегати ишлар экан, уларнинг тўла ишлашини таъминлаш керак.

Т. ХАЛИЛОВ.

ҒЎЗАМИЗ СЕРҲОСИЛ БЎЛСИН

Мухбирлар хатидан

Республикамиз пахта далаларида ижодий меҳнат булоқдек қайнамоқда. Етти йилликнинг сўнгги босқичида 3 миллион 650 минг тонналик кўкўпар хирмон яратиш иштиёқи билан тўлиб-тошган пахтакорларимиз ҳосил тўплаш ойлиги — июлда ҳар қачонгидан ҳам баракали меҳнат қилдилар. Кўпгина илғор хўжаликлар ҳар туп ғўзада мўл-кўл гул, кўсак бўлишига эришдилар. Бу ҳақда редакциямизга ҳар куни кўплаб хат-хабарлар келиб турибди.

Қашқадарёлик М. Бобожонов, Б. Хоназаров, хоразмлик Д. Каримов, қорақалпоғистонлик Х. Отамуродов, тошкентлик А. Қўлдошев, Б. Дўнгбоев, сирдарёлик Ю. Абдуалимов, Қ. Усмонов, Ҳ. Шайзоқов ўртоқлар ёзиб юборган хабарлар айниқса диққатга сазовордир. Уларда Қарши чўлида янгидан ташкил топган «Москва», «Партия XX съезди» совхозларида, Шовот районидаги «Москва», Амударё районидаги Ленин номли, Оққўрғон районидаги Димитров номли колхозларда, Бўка районидаги 1- «Пискент», Гулистон районидаги «Гулистон» совхозлари ва «Москва» колхозида, Жиззах районидаги «Коммунизм» колхозида ҳар туп ғўзани сергул ва серкўсак қилиб ўстириш учун агротехника тадбирлари изчиллик билан амалга оширилаётганлиги ҳикоя қилинади. Бу хўжаликларда ҳосил тўплаш ойлиги яхши якунланмоқда, чеканка тугалланай деб қолди.

— Чеканкани ўз вақтида ўтказиш — мўл ҳосил гаровидир, — деб ёзади Сурхондарё область Шўрчи районидаги Киров номли колхоздан ўртоқ М. Эшбоев, — ғўзалар 25 июлда чеканка қилинганда пахта ҳосилдорлиги шундан кейинги муддатларда чеканка қилинган ердагисига қараганда анча кўпайишини бултурги тажрибамизда ҳам синаб кўрганмиз. Шунга кўра, чеканкани бу йил ҳам барвақт ўтказяпмиз. Д. Бойназаров, ва Р. Авазов ўртоқлар шу районидаги Энгельс номли колхозда, И. Султонов эса Термиз районидаги «Таллимарон» совхозида чеканка сифатли ўтказилаётганлигини, ғўзалар баравж ўсиб, ҳосил тугунчалари кўпаяётганлигини ёзиб юборишган.

Колхоз ва совхозларда ҳосил тўплаш ойлиги муваффақиятли якунланмоқда. Андижон область Чуст районидаги «Ленин йўли» колхозининг коммунист В. Юсупов бошлиқ бригадасида 90 гектар ердаги ғўза тўрт марта комплекс парвариш қилинди. Бундан бир неча кун илгари чеканка ҳам тугалланди. Қишлоқ мухбири ўртоқ А. Охунжонов ана шу бригада азаматлари ҳақида илиқ ва самимий гапларни ёзиб юборган. Нусратулла Охунжонов, Жўрабой Қирғизов каби механизаторларнинг жасорат кўрсатиб ишлаётганликлари туфайли гул ва кўсаклар кун сайин кўпаймоқда.

Андижон районидаги Карл Маркс номли колхоздан М. Абдуллаев, Наманган районидаги Свердлов номли колхоздан М. Боқижонов, Янгиқўрғон районидаги «Октябрь» колхозидан К. Раҳимов, Ленин районидаги «Ўзбекистон» колхозидан Т. Аҳмадалиев, шу районидаги Ильич номли колхоздан Ғ. Абдумаҳмудов ўртоқлар ҳам мазкур хўжаликларда ғўза парвариши қизғин давом эттирилаётганлиги, культивация, суғориш бир-бирига маҳкам боғлаб олиб борилаётганлиги ҳақида ёзадилар.

Бухоролик қишлоқ мухбири Ш. Файзиев редакцияга йўллаган хабарига «Пахтазор табассуми» деб сарлавҳа қўйган. Унда Ромитан районидаги Нариманов номли колхоз қариялари Маҳмуд бобо Боқиев, Номоз бобо Шехов, Сирож бобо Раззоқов, Латофат биби Болтаева ва бошқаларнинг ёшлар билан бир сафда туриб, пахтазорда меҳнат қилаётганликлари ҳақида гап боради. Бу нуронийларнинг юзидан асло табассум аримайди, мўл ҳосил етиштиришда улар қўшаётган ҳисса салмоқлидир, дейди автор. Шу областдан Т. Ғаниев Бухоро районидаги Карл Маркс номли колхоз механизаторлари ака-ука Зоир ва Даврон Шароповларнинг пахтазорда жавлон уриб, ҳар туп ғўзани меҳр-муҳаббат билан парвариш қилаётганликларидан хабар беради. Бухоро районидаги Ленин номли колхоздан Н. Охунжонов, «Правда» колхозидан Б. Халилов, Навоий районидаги «Гигант» совхозидан Қ. Жалакаев ўртоқлар ана шу хўжаликларда гул ва кўсакларни сақлаб қолиш учун қизғин иш олиб борилаётганлигини билдиришган.

Август — ҳосилга ҳосил қўшиш ойи ҳисобланади. Июлда амалга оширилмай қолган тадбирларни август ойида дадил қўлланиш, айниқса кўсакларни кун сайин кўпайтириш талаб этилади. Августни ҳам ғўза парваришида зарбдор ой деб ҳисоблаган деҳқонлар барча агротехника тадбирларини оғишмай амалга оширяптилар. Машина теримига ажратилган участкалардаги ғўзаларни алоҳида парвариш қиляптилар. Булар, Фарғона областидан хабар юборган Ҳ. Абдуллаев, И. Муллабоев, Ғ. Рўзибоев, У. Қамбаров, А. Тошпўлатов ва бошқа ўртоқларнинг хатларида ўз ифодасини топган.

Улар ёзган хабарларида кўрсатилишича, Қува районидаги Энгельс номли колхозда, Киров районидаги Киров номли совхознинг Фрунзе номли бўлимида, Олтиариқдаги «Ленинград», Бағдоддаги «Ленинизм» колхозларида август зарбдор ой деб иш тутишмоқчи бўлинаётганлиги, бунинг учун ғўза парваришн жадал суръат, аъло сифат билан давом эттирилаётганлиги қайд қилинади.

Самарқанд области далаларида ҳам ғўза парвариши кун сайин тезлаштирилмоқда. Илғор хўжаликлар июль ойи давомида ҳар туп ғўзада 5-6 тадан кўсак бўлишига эришдилар. Улар августда ҳам кўсаклар сонини кўпайтиришга астойдил бел боғладилар. Ғаллаорол районидаги Ленин номли колхоз аъзолари 550 гектар майдонда мўл-кўл ҳосил етиштиряптилар. Бу ҳақда Ю. Қудратов қувонарли фактларни маълум қилади. Унинг ёзишича, колхозда ғўзалар тўрт марта комплекс парваришдан чиқарилди. Р. Аминов, Р. Солихонов, Э. Турсунов ўртоқлар Иштихон районидаги «Коммунист», «Халқобод» колхозларида, Пастдарғомдаги «Коммунизм» колхозида мўл ҳосил учун кураш сира бўшаштирилмаганлигини, барча куч ва воситалар ғўза парваришини тезлаштиришга сафарбар этилганлигини маълум қиладилар.

Ҳозир пахтакорлар ҳаётида энг қизғин ва масъулиятли давр. Ҳар туп ғўзада мажбуриятга яраша ҳосил тўплаш билан айни вақтда, пахта йиғим-теримига тайёргарлик ишларини ҳам қизитиб юбориш керак. Редакцияга келаётган хатларнинг кўпчилигида ана шулар ҳақида фикр юритилади.

Ҳосилга ҳосил қўшиш ойи — август ҳам кириб келяпти. Бутун куч, техника воситаларидан самарали фойдаланиб, ғўза парваришини сира бўшаштирмай давом эттириб, ҳар туп ғўзада кўсакларнинг кўп бўлишига эришайлик.

ЎзТАГ МУХБИРЛАРИ ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

«Суғориш устаси» значоги

Ўзбекистон колхоз ва совхозларининг сув танқис бўлган бу йилги шароитда сувни тежаб сарфлаш учун курашда ўзини кўрсатган ҳамда экинларни ўз вақтида ва сифатли қилиб суғорган илғор сувчиларидан 1500 киши республика Қишлоқ хўжалик министрлигининг қарорига мувофиқ кўкракка тақадиган «Суғориш устаси» значоги билан мукофотланди.

Мукофотланганлар орасида Тўрткўл районидаги Димитров номли колхознинг энг яхши сувчиси У. Бобожонов, Янгиариқ районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг энг яхши сувчиси К. Сапоев, Бухоро областидаги «Когон» совхозининг энг яхши сувчиси К. Жумаев, Қашқадарё областидаги Ленин номли совхознинг энг яхши сувчиси У. Қурбонов ва бошқалар бор.

Жарқўрғонликлар ҳиссаси

Сурхондарё областидаги Жарқўрғон районининг хўжаликлари яхши намуна кўрсатдилар. Улар давлатга дон сотиш йиллик планини бажардилар. Жарқўрғонликлар 18.7 минг пуддан зиёд буғдой ва арпа топширдилар.

Термиз районидан ҳам рапорт келди. Бу район ғалла тайёрлаш йиллик планини бажарди.

Ғаллакорлар рапорти

Яккабоғ районидаги хўжаликлар ғалла тайёрлаш йиллик планини Қашқадарё областида биринчи бўлиб бажардилар. Давлат омборларига 53.800 пуд буғдой ва арпа тўкилди. Бу эса топшириқда кўзда тутилганидан икки баравардан ҳам зиёддир. Қамаши районининг ғаллакорлари ҳам давлатга дон сотиш йиллик планини бажариб қўйдилар.

Яккабоғ районидаги Энгельс номли колхознинг илғор комбайнчилари Т. Узоқов ва Я. Олимовлар бир кунда 15 гектар майдондаги бошоқли экинларни териб бермоқдалар. Уларнинг ҳар бири ўрим-йиғим бошланганидан буён беш юз гектар майдондаги бошоқли экинларни йиғиштирди. Бу хўжалик Яккабоғ районидаги бошқа хўжаликлардан олдин ғалла ўримини тамомлади.

Ўримга киришилди

Ўзбекистоннинг жанубий Денов ва Сариосиё районларидаги колхозлар мойли зиғир ўримига киришдилар. Бу ерда зиғирнинг энг перспективали «милютинский» ва «бахмальский» навлари етиштирилмоқда. Бу навлар 48 процентгача мой беради. Сув танқис бўлган бу йил ҳам ана шу ўсимликлардан яхши ҳосил етиштирилди. Зиғирнинг бақувват илдиз системаси чуқур ер қатламидан нам олиш имконини берди.

СУРХОНДАРЁ. Сариосиё районидаги «Янги рўзғор» колхозининг Абдусаттор Сайрутдинов бошлиқ бригадаси гектаридан 50 центнердан пахта етиштириш учун курашмоқда. Ғўзалар ҳозиргача беш марта комплекс парвариш қилинди. ЎзТАГ фотомухбири Б. Мазур бригада бошлиғи А. Сайрутдиновни ғўза тупларини кўздан кечираётганида суратга олган.

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИГА ШАЙЛАНЯПСИЗМИ?

ҚАНИ ВАЪДАЛАРГА ВАФО?

Не бўлди дардима, эй
бевафо, даво қилсанг,
Вафога ваъда қилиб,
ваъдага вафо қилсанг...

Ашуланинг шу сўзлари раис Тожибой акани мўмдек эритиб, қалбида ажиб ҳислар уйғотди. Чунон завқланганидан луқма ҳам ташлади:

— Саломат бўл, Жуманазар. Олтин сўзлар, олтин. Мағзини чаққан тушунади бу панд-насиҳатларнинг асил мазмунига: «Вафога ваъда қилиб, ваъдага вафо қилсанг...»

Тожибой аканинг ғазал мазмунини яхши тушунишдек олижаноб хислатини табрикласак арзийди. Хусусан, ваъдага вафо қилиш ҳақидаги жойни алоҳида таъкидлашлари нур устига нур.

Афсуски, раис бувамизнинг ўзлари баъзан лафзиларида турмас эканлар, яъни аксар ҳолда ваъдалар бериб, лекин айтган сўзлари амалда қарор топган пайт камроқ учраркан.

Муқаддимани тамомлаб, энди муддаога ўта қолайлик. «Москва» колхозининг раиси Тожибой Оқмонов бир куни Садриддин Айний номли саккиз йиллик мактабга ташриф буюрдилар. Қарасалар, мактаб биноси эскирибди, кўримсиз ҳолда.

— Бу йил мактаб учун қойилмақом янги бино қуриб берсак, нима дейсизлар?

— Жон деймиз, раис бува. Олижаноб иш бўларди.

Йил ўтди, икки йил ўтди. Садриддин Айний номли мактаб биноси яроқсиз ҳолга тушди. Колхоз правлениеси бу йил яна янги мактаб биноси қурилишини планлаштирмади ҳам, бошламади ҳам. Ҳозир ўқитувчилар орасида: «Янги мактаб қурилишини раис яна пайсалга солаверса, юзимизни қотириб правление биносини сўраб оламиз», деган шов-шув гаплар ҳам бор.

Гурлан районида Тожибой Оқмоновга ўхшаш ваъдага вафо қилмай келаётган колхоз раҳбарлари якка эмас. Нажмиддин Шукруллаев аввал ўқитувчи эди, ҳозир Карл Маркс номли колхозга раис. Бу колхоз территориясидаги Навоий номли, Крупская номли мактабларнинг бинолари жуда эскириб, деворлари қулай деб турибди. Бироқ, янги мактаб бинолари қуриш колхоз раҳбарларини ташвишга солмаётир.

Район колхозларида мактаб бинолари қурилиши ва ремонтнинг аҳволи ҳам мутлақо қониқарсиз. «Ўзбекистон» саккиз йиллик мактаби биносининг деворлари қийшиқ, эшиклари ва дераза ромлари сифатсиз. Колхозлараро қурилиш ташкилотининг раиси О. Давлатов қурилишда бракка йўл қўймоқда. Ибн Сино номли ўрта мактаб учун қурилаётган бино девори эса икки йилда аранг бир метр кўтарилибди. Иш шу зайлда борса, бинонинг бу йил битиши амримаҳол.

Шуниси ачинарлики, қатор мактабларда ремонт чўзилиб кетмоқда. «Ленинград» колхозидаги «Ленинград» ва «Победа» мактабларида ишлар ўлда-жўлда. Бинони сувоқ қилиш ва оқлаш, парталарни ремонт қилишга ҳануз киришилмаган. Кўп мактабларда ремонтчилар сони кам. Масалан, Оржоникидзе номли мактаб биносини фақат 5 киши ремонт қиляпти, бажариладиган ишлар ҳажми эса катта. Калинин номли ўрта мактаб билан шоли экилган майдоннинг ораси уч метр, холос. Сув мактаб фундаментини босиб кетган. Деворга зах таъсир қилиб, бино омонат турибди.

Хулоса шуки, Гурлан районн мактабларида ремонт ва қурилиш ишларида сусткашлик ҳукм сурмоқда. Область ижроия комитетининг махсус бригадаси Гурлан райони мактабларида янги ўқув йилига тайёргарликнинг боришини текширган, бу масала юзасидан 9 июлда партия комитетида кенгаш ўтказилган ва муҳим тадбирлар белгиланган, ваъдалар берилган эди. Аммо шундан кейин ҳам ишлар юришмаяпти, айтилган сўзларнинг бурди бўлмаяпти. Район ижроия комитети (раиси ўртоқ Қ. Ўрозматов), район халқ маорифи бўлими (мудири ўртоқ М. Қўчқоров), колхозларнинг раҳбарлари мактаблар ремонтини ва янги мактаб биноларини қурилишини тезлатиш чораларини кўрмоқлари лозим.

Ф. ЗОҲИДОВ.
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Наманган янгиликлари

Шаҳарнинг «Ғишткўприк» қисмида жойлашган янги автовокзалдан Андижон ва қардош Қирғизистоннинг Каровон ва бошқа шаҳарларига, 12 маршрут бўйича 70 дан ортиқ автобус қатнай бошлади.

Пассажирлар учун автовокзал ёнида чойхона, ошхона, магазин, сув будкаси, газета сотадиган киоскалар бор. Автовокзалда болали она ва шоферлар дам олиши учун хоналар бор.

●

Наманган Давлат медицина билим юртини яна 152 медицина ҳамширалари битириб, республикамиз район ва қишлоқларига ишга жўнаб кетдилар.

●

«Ўзбекгаз» бошқармасининг шаҳардаги 5-газлаштириш тресги коллективи 1600 дан ортиқ хонадонга «зангори олов» олиб кирди.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

МАШИНАГА МОСЛАБ

Мана, июль ойи ҳам охирлаб боряпти. Асл деҳқон ғўзасини худди шу ойда ясатишга интилади, ҳосилга ҳосил қўшади. Колхозимиз аъзолари буни яхши ҳис қилган ҳолда меҳнат қилаётирлар, ҳозирнинг ўзидаёқ кўпгина карталарда ҳар туп ғўзада бир нечтадан кўсак санаш мумкин.

Ғўза парвариши жараёнида агротехника қоидаларига қатъий риоя қилган ҳолда иш кўряпмиз. Культивация ва озиқлантиришни юқори сифат билан ўтказишга эришяпмиз. Ўтган йили ҳосилдорлик гектар бошига 31 центнердан тўғри келган эди. Лекин бу бизни мутлақо қаноатлантиргани йўқ. Чунки маррага етолмай доғда қолган эдик. Бу йил ана шу доғни ювиш учун қатъий ҳаракат қиляпмиз. Бутун куч ва техника воситаларини ишга солиб, ҳосилдорликни кескин ошириш тадбирларини кўряпмиз. Бу ўринда техникадан самарали фойдаланиш қўл келяпти. Мавжуд 42 чопиқ тракторининг ҳаммаси тўла қувват билан ишлатилмоқда. Шуниси характерлики, минг гектар майдондаги ғўза машина терими бол қилиб парваришланаётир.

2400 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 34,2 центнердан «оқ олтин» хирмони кўтариш бу йилги қатъий аҳди-паймонимиздир. Ишонч билан айтиш керакки, иш ҳам шунга яраша уюштирилмоқда. Гектарларнинг тўла бўлишига эришдик — ҳар гектар майдонда 95 — 100 минг тупгача ғўза бор. Бу бизнинг ерларимиз шароитида нормал ҳол саналади. Ҳосилга-ҳосил қўшиш ойи бўлган июлнинг охиригача яна барча майдонлардаги ғўзани икки марта парвариш қилиш ниятидамиз.

Ғўзани саратон сувига қондиришда ҳикмат кўп эканлигини ҳисобга олиб, сувчилар сонини анча оширдик. Ҳозир 165 киши ғўзага сменалаб оби-ҳаёт тарамоқда. Бирор грамм ҳам сувнинг исроф қилинишига йўл қўйилмаётир.

Мазкур хўжалик йилида колхозимизда 40-50 центнерчилар ҳаракати оммавий тус олди. Раҳмон Қурбонов, Қақабой Сафаров, Таган Қурбонниёзов, Назарқул Оллошев каби ўртоқлар бошлиқ бригадалар пахтакорлари ана шундай орзу билан фидокорона меҳнат қилаётирлар. Бу бригадалар далаларини кўздан кечирар эkансиз, мажбуриятга яраша ҳосил етиштирилаётганига ишонч ҳосил қиласиз.

Таъкидлаб ўтганимиздек, бу йил катта-катта майдонлардаги ҳосил фақат «пўлат этак»лардан тўкилади. Терим мавсумида пахтазорларимизда 26 агрегат ишлайди. Уларнинг аксарий қисми ремонтдан чиқарилиб, ишга тахт қилиб қўйилди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Сора Тўхтабоева, Қорақалпоғистон АССР Олий Советининг депутати Ойсултон Холмуродова, шунингдек, Пардагул Бегалиева, Зулайҳо Ортиқова сингари моҳир механик-ҳайдовчиларимиз ҳозирданоқ ишга шайланиб туришибди. Уларнинг ҳар бири мавсумда 100-120 тоннадан пахта териб беришга аҳд этганлар.

Биз ўз хизматимиз билан республикамизнинг улкан пахта хирмонини чош қилишга муносиб ҳисса қўшамиз.

Обожон ДУРДИЕВ,
Тўрткўл районидаги Максим Горький номли колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, СССР Олий Совети депутати.

ДОНО БЕРУНИЙ ЮЛДУЗЛАРИ

ТАРИХИЙ ҚИССА

Адиба К. Моисееванинг бу қиссасида ўзбек халқининг ўрта асрда яшаган улуғ фарзанди хоразмлик олим ва мутафаккир Абу Райҳон Ал Берунийнинг (973—1048) машаққатли ҳаёт йўли, ислом уламолари бошлиқ реакцион феодал кучларга қарши олиб борган мардонавор кураши, илм-фан йўлида чеккан заҳматлари ҳикоя қилинади. Қуйида қиссадан парча ўқийсиз:

Абу Райҳон деворлари Хоразм шоҳлари сулоласининг кечмиши тўғрисидаги ривоятлар мазмунида чизилган суратлар билан безалган кенг ва улкан тахтхонани қизиқиш билан кўздан кечирар, бу суратлар орасида Мамун II нинг аждодлари ва шунингдек, узоқ ўлкалардан Хоразм диёрига тақдир шамоли келтириб ташлаган бегона қабила фарзандлари бўлмиш саркардалар тасвирига синчиклаб қарарди. Олимнинг тахминича, бу саркардалар орасида мард ва довюрак паҳлавонлар ҳам оз мунча бўлмаган. Хоразмшоҳ ўртага ташлаган саволнинг жавоби борасида хаёл сурар экан, девордаги суратларни томоша қилиб турган Абу Райҳоннинг эътиборини шоҳона либос кийган, барваста қоматли қорача паҳлавон тасвири жалб этди. Ривоятларга кўра, қачонлардир бу паҳлавон Хоразм шоҳининг боболаридан бири саройида жуда обрўли мансабни эгаллаб турган. Шу ондаёқ яшин тезлигида олимнинг фикридан: «Тахтхона деворига тасвири чизилган ўзга паҳлавонларга асло ўхшамас, юзларидан мардлик ва баҳодирлик ифодаси барқ уриб турган бу қорача ботир асли қайси диёрдан экан? Нили муборак соҳилларидан эмасмикин? Кўп эҳтимолки, тасвирга келтирилган қорача баҳодирнинг аждодлари, қачонлардир Фирот ва Дажла дарёлари бўйида давр-даврон суриб ўтгандир? Уни кимлар асир этган? Кимлар уни узоқ Хоразм ерига ҳайдаб келтирган? Қандай хизматлари эвазига шунчалик давлат ва обрў қозонишга сазовор бўлди экан? Хайр, булар ўз йўлига-ку, аммо Хоразмшоҳ саволига ҳукамолар мажлисида жавоб бериш истагимнинг сабабларини қай йўсинда тушунтириш керак. Ҳукамолар мажлиси чақириш борасидаги тилагим Хоразмшоҳнинг кўнглига қаттиқ тегмадимикан, деган фикрлар олимнинг хаёлидан бирмабир ўтаверди...

— Мен ҳозирнинг ўзидаёқ жавоб айтишга тайёрман, — деб такрор сўзларкан, Хоразмшоҳнинг авзойини билиб олишга интилди Абу Райҳон. — Бироқ ҳар ишнинг ҳақиқати мунозара воситасида ечилур... бу мушкул муаммони ҳар ким ўз холича талқин қилур...

— Эртанги ҳукамо мажлисида Гурганжнинг барча уломою фузалоларининг ҳозир бўлмоқларига фармони олий берурмиз, — деди Мамун. — Мен ҳам ўйлайманки, ҳар бир ҳақиқатнинг асли мунозарада аниқланур.

Кўрсатилган иззат-икром учун ташаккур билдириб, шоҳга қуллук ва таъзим бажо келтириб, Абу Райҳон тахтхонани тарк этаркан, хоразмлик ҳукамо энди ўзимизники бўлиб қолди деган қаноатдан вақти чоғ бўлди шекилли, Хоразмшоҳ очиқ юз билан дабирга мурожаат қилди:

— Шу салтанат фарзанди бўлмиш Абу Райҳон тўғрисида жуда кўп олди-қочди гап-сўзлар қулоғимга етмиш. Гуркония ҳокими Қобус ибн Вашмгир бир вақт Абу Райҳонга саройдан эътиборли мартаба инъом этиб, катта бир девоннинг ваколатини унга ишониб топширмоқчи бўлганлигидан хабаринг борми? Ишонасанми, ўшанда Абу Райҳон инъом этилган олий мансаб ва ваколатдан воз кечиб, унинг ўрнига илм билан шуғулланмоқни афзал кўрмиш. Бироқ, илм йўлида қанчалик жаҳду жадал қилмасин, бу машғулот унга Қобус инъом этган мартаба келтириши мумкин бўлмиш иззат-обрў ва бойликнинг юздан бир ҳиссасини ҳам бермас эди-ку, ахир.

— Ҳар ҳолда, ҳукамо жуда тўғри йўл тутмиш, — деди дабир. Ҳар қалай, қандай бўлмасин, Абу Райҳон Қобус хизматида бўлган вақтларида, сарой ишларига аралашса, қўл-оёғи боғланиб, қимматли вақти беҳуда ишларга банд бўлиб, сизга маълум бебаҳо асарларни ёзолмаган бўларди. Хайриятки, ҳакимнинг ўшандай йўл тутиши бизлар учун кони фойда бўлиб чиқди. Улуғ шоҳим, Абу Райҳоннинг бу ерда зикр этилмиш асарида, кечмиш кўпгина халқ ва элатларнинг барча йил ҳисоби, уларнинг аввали ва охирининг аниқ муддатлари, маросим ва турли байрамларини мукаммал баён этганлиги муборак хотирангизда бордир. Мазкур китобни бунёдга келтириш борасида ҳаким форс, юнон, Хоразм, рум, суғд ва яҳудийларга тегишли қанчадан-қанча қадимий солномаларни кўздан кечирган ҳаким китобининг вужудга келиши. Ўзга диёрда Хоразм элидан етишиб чиққан улкан олим мавжудлигидан бизга дарак берди.

— Абу Райҳоннинг Хоразмий эканлиги менга жуда манзур бўлди, — деб жавоб қилди Мамун.— Билурсанми, Хоразмшоҳ саройида суғд, форс элидан келган олимнинг бўлиши қайдаю, ўз юртимиздан етишган олимнинг бўлиши қайда? Иккисининг орасида осмон билан ерча фарқ бор. Бу ҳодиса биз учун мислсиз ифтихордир. Ахир, Абу Райҳоннинг улуғ Хоразм тупроғида туғилиб ўсган деган унвоннинг ўзи ҳазилакам гап эмас. Юртдошимизни келгинди ҳукамолардан кўра алла қанча поғона юксак туришининг ўзи мен учун айни фахрли муддаодир. Абу Райҳон ўз улуғ ота-боболарининг табаррук хотирасига лойиқ фарзанд бўлишига имоним комил. Сен бу гапларга нима дейсан-а, дабир?

— Ё соҳибқирон, аслида шундай бўлишига бирон дам бўлсада, шубҳа қилганим йўқ. Суқрот ҳакимнинг: «Ақлдан ортиқ хазина бўлмас: нодондай ёмонроқ душман бўлмас, илму ҳунардан аълороқ ҳурмат бўлмас!» деган ҳикматини ҳар вақт ёдимда тутаман.

Шоҳ саройида чақирилган уламолар мажлисига Гурганжнинг барча казо-казо олимлари, мударрис ва имомлари, шаҳарнинг етук кишилари ҳозир бўлди. Ибн Сино мажлисга келган Ал Берунийни кўриб, беҳад қувонди ва у билан қадрдонларча кўришди. Тақдири ибн Синони оғир ташвишга солган бу улуғ олимни шоҳ саройига яна қайтариш учун озмунча ҳаракат қилмадими. Хоразмнинг аввалги ҳукмдори Абу Райҳонни ўз юртидан қувлаб юборганини, уни бегона юртларда сарсон-саргардон, ғарибликда кун кечиришга маҳкум этилганини Ибн Сино яхши эслайди. Хайрият, донишманд муаллим яна ўз она юрти Хоразмга соғ-саломат қайтишга мушарраф бўлди.

Ал Беруний билан ибн Синонинг ҳар бир журъаткор мулоҳазаларига тиш-тирноқлари билан қаршилик қилиб, уларни кўргани кўзию отгани ўқи йўқ Шайхулислом бошлиқ дин уламолари мунозаранинг бошланишини бетоқат бўлиб кутишарди. Улар, мажлисда тортишув нима тўғрисида боришини ҳозирча, яхши билмасаларда, лекин, жанжал чиқишига амин бўлганликлари сабабли, ҳозирнинг ўзидаёқ бир-бирларини гиж-гижлай бошлаган эдилар.

Вазир мажлисни очатуриб, дедики, улуғ шоҳимиз Мамун Хоразмнинг гуллаб-яшнаши борасида катта ғамхўрлик кўрсатиб, ҳар бири, ҳатто, халифа давлатининг шон-шуҳрати бўлишига арзирли улкан олимларни ўз саройига тўплашга муваффақ бўлдилар. Аммо илмпарвар шоҳимиз ҳар бир олимнинг хатти-ҳаракати борасида худойи-таоло олдида жавоб бергуси, шу боисдан, мўмин мусулмонлар ақлига фитна уруғини сепиб, тўғри йўлдан оздирувчи мунозараларни бир ёқли қилиш мақсадида ушбу мажлисни чақиришга олий фармон бермишлар.

Вазир дарҳол Ал Берунийга мурожаат этиб, сўради:

Э донишманд, айтишларича, Сиз, барча жисмлар Ер сари интилади ва жисмларда ўзаро тортув қуввати мавжуд бўлганлиги учунгина барча нарсалар ер юзидан коинот сари учиб кетмайди деган мулоҳазани ташвиқ этармишсиз. Шундай гап-сўзлар тўғрими? Ҳурматли зот, яна Сизнинг, ҳамма жисмларга ўзаро тортув қуввати хосдир деган фикрларингиз ҳам бизнинг қулоғимизга келиб етмиш. Бу ҳам аслида бор гапми ва ё Сиз ер, осмон ва сувда вужудга келувчи барча ҳодисаларнинг сабабияти — Тангрининг ҳикмати эканлигига шак келтирурсизму?

Ал Беруний кекса илоҳиёт уламолари орасида қизғин ғовур-ғувур бошланганини кўрди. «Бироқ, — деб хаёлидан кечирди у, — Мамун бетоқат бўлаётганга ўхшайди».

— Бу саволларга жавоб айтишдин аввал ҳамкасб биродарим ҳурматли Абу Али ибн Синонинг бу борадаги мулоҳазаларини эшитмоқ орзусида эдим, — деди Абу Райҳон.

— Марҳамат, унинг ўзига мурожаат қилишингиз мумкин, — деди вазир.

Ибн Сино дарҳол сергак тортди. У, биринчи кунданоқ бу қизғин, ўтюрак одам билан мунозарага киришувни хаёлига ҳам келтирмаган эди. Лекин қизиқиш устун келди.

— Қулоғим сизда, — деди баралла овоз билан Ибн Сино.

— Атрофимизни ўраб турмиш жамики жисмлар Ер сари интилади, Ер уларни ўзига томон тортади деган масалалар хусусида на фикрдасиз? — деб сўради Абу Райҳон.

— Кофир, бидъатпараст! — дея Абу Райҳоннинг сўзини бўлиб бақирди кекса бир бақалоқ уламо ва шу ерда ҳозир бўлиб, куфрона сўзни биринчи дафъа ўз қулоқлари билан эшитаётган имомларга қараб қўйди.

«Худди илондек вишиллайдилар, — деб ўз-ўзича ўйлади Абу Райҳон ва ўз рақибларига назар ташлар экан, уларнинг афти-ангоридан кайфиятларини билишга қизиқди. — Ҳайҳот! Бунда ҳам авваллари менга дуч келган жоҳил ва нодонлардан ўзга кимса йўққа ўхшайди. Бундайларда ўзларига хос фикр ва мулоҳазалар нима қилсин. Аммо, қизиқ, Ҳусайн на фикрда экан? Ахир, ҳақиқат нималигини у яхши тушунарди-ку!».

— Э Абу Райҳон, Сизнинг ноҳақ эканлигингизни исбот этмоққа ҳозирдурмен, — деди бир зумгина хаёл сурган Ибн Сино. — Шундай бир мисолни тасаввурга келтирайлик. Машъал ёқиб, унинг дуди қай сари интилишига назар солайлик. Аланганинг дуди ер сари эмас, аксинча, осмон тарафига қараб учиб кетаётганлигини кўриб қаноат ҳосил қилишимиз у қадар қийин иш эмас. Мана Сизга далил. Бинобарин, Ер барча жисмларни ўзига томон тортади деган фикрни тасдиқ этиш мумкин эмаслигига энди иқрор бўлурсиз.

— Фикрингизнинг ҳақ эканлигига шубҳам бор! — дея хитоб қилди Абу Райҳон. — Аланга дудининг осмон сари интилишида ўзгача бир сабабият мавжуд — бу совуқ ва қизиган ҳаво қатламларининг ҳаракати ҳосиласидир. Лекин, шу манзаранинг ўзи ҳам барча жисмларнинг ерга томон тортилиш хоссасига асло зид эмас. Бироқ, ҳамма унсурлар ер марказ нуқтаси сари бир хил тезликда интилмайдилар деган фикрни мутлақ иқрор этаман. Бунинг боиси шундаки, оғир жисмлар ерга тезроқ тушиб, енгил жисмлар тушиш жараёнида ҳавонинг қаршилигига дуч келадилар.

— Бундан чиқди, ҳинду Брамагуптанинг, нарсаларнинг ер марказн сари тортилиши тўғрисидаги фикрларини жаноблари қувватлар эканлар-да? — деб сўраб қолди уламолардан кимдир.

— Мутлоқ қувватлайман! — деб иқрор қилди Ал Беруний. — Бундай мулоҳазалар илми ҳайъатнинг[1] моҳиятига путур етказади деювчи шахслар ҳам йўқ эмас. Фикримча, фалакиётда рўй берувчи ҳар бир ҳодисанинг сабабиятини ҳам мазкур назария воситасила тўлиқ изоҳлаш мумкин.

Қўлида олтин қуббали ҳасса тутган оппоқ соқолли эътиборли муфтий лом-мим демай мажлисни намойишкорона тарк этди. Уламолар орасида кучли ола-ғовур бошланди. Норозилик шов-шувлари олимнинг овозини босиб кетди. Ал Беруний бир нафас жим қолди, бироқ, дабирнинг авзойига разм соларкан, гапни давом эттириш мумкинлигини тушунди ва энди баралла сўз бошлади:

— Қадим даврларда ҳам, бизнинг замонамизда ҳам кўпгина фалакиёт олимлари, Ер айланадими ва ё бир нуқтада қимир этмай турадими деган муаммони ҳал этмоқ борасида кўп бош қотирдилар ва қотирмоқдалар. Улар Ер ҳаракатсиз деган фикрни рад этмокчи бўлдилар-у, аммо қанча уринмасинлар, уддасидан чиқолмадилар. Фақир ҳам мазкур муаммога бағишлаб китоб битмишмен. Китобда, ўйлашимча, суханбозликда бўлмаса-да, ҳар қалай, масалага ёндошиш моҳияти эътибори билан ўз салафларимиздан кўра андоқ илгари кетган бўлсам керак...

— Ҳаддан ошмоқлик ҳам эви билан-да! — дея ғазаб билан бақирди боягн бақалоқ уламо.

У ўрнидан дик этиб турди, ўз қаҳр-ғазабини ошкора изҳор қилиб, бошқа ҳамкасб ақоидчиларни ҳам мажлисни тарк этмоққа ундай бошлади. Бироқ Хоразмшоҳнинг юзида бўлаётган гап-сўзларга қизиқиш аломатини кўриб, тилини тишлаб қўя қолди.

— Эй худойимай, бундай куфрона шаккоклик учун бир балога йўлиқмасак гўрга эдия! — деб шивирлади кекса уламонинг қулоғига яқинда Маккадан қайтган ёш ақоидчи.

— Балога гуноҳкор бидъатпарастлар йўлиқгуси! — деб жавоб берди виқор билан кекса уламо.— биз мўмин мусулмонларга эса, иншо олло, бу кофирларни ўз қилмиш гуноҳлари учун лойиқ жазога мубтало бўлишларини ўз кўзимиз билан кўрмоқ насиб ўлур! Ихтиёр менда бўлганда, уларни зиндонда чиритар эдим! — дер экан, кекса уламонинг кўзларидан нафрат ва ғазаб учқунлари чақнаб кетди.

«Йўқ, бу кофирни Хоразмшоҳ саройида асло қолдириб бўлмайди. Эртагаёқ Хоразмшоҳга: «Ё мендек обрўли уламони денг ва ё ҳароми бир дарбадарни» деб шартта айтаман. Унинг ўзи қайси гўрдан пайдо бўлиб қолди? О, иблисбачча! Нималар деб валдирайди-я? У «Қуръон»ни ҳам инкор қилади. Нега Хоразмшоҳ Мамун бундай шаккокликка индамай, рози бўлиб қараб турибди? Эҳтимол, шоҳнинг ўзини ҳам шайтон йўлдан оздиргандир? У ҳолда, Бағдодга, тўппа-тўғри халифанинг ўзига шикоятнома ёзмоқ даркор!»

Мажлисда кечмиш мунозарадан ғазабланиб, юракларига ғулғула тушган уламолар бир-бирларига гап бермай ғала-ғовур билан тарқалар экан, шоҳ Мамун дабирдан сўради:

— Абу Райҳоннинг фикрларини жуда камдан кам одам тушунди, чамамда, сенинг фикринг қалай.

— Фикримча, асл ҳақиқатни англашга қодир ягона шахс — оқиллар оқили, алломалар алломаси Хоразмшоҳ Мамун бўлсалар ажаб эмас, — дея ғилёғламалик билан дабир ўрнига жавоб қилди вазир. — Аммо, улуғ олампаноҳ шоҳимизнинг шавкатли тожи давлатида ундан ҳам кўра нодирроқ инжулар топилгуси.

Шундай дер экан, сирти силлиқ вазирнинг айёр юзларида разилона хушомадгўйлик табассуми ўйнарди.

М. ЗОКИРОВ таржимаси.

[1] Илм ҳайъат — илми фалакиёт — астрономия.

ШИФОБАХШ ЧАМАНЗОР

Ҳа, Деновдаги субтропик ўсимликлар тажриба станцияси чиндан ҳам серқуёш ўлкамизнинг шифобахш чаманзори ҳисобланади. Бу ерда узоқ Африка ва Ҳиндистон, Индонезия ва бошқа иссиқ мамлакатларда ўсадиган гулларни, мева дарахтларининг яшнаб турганини кўриб, кўзингиз қувонади. Боғда 400 хилдан ортиқ субтропик ўсимликлар ўстирилмоқда.

ШАРБАТЛАР ШАРБАТИ

Анор шарбатининг шифобахшлиги азалдан маълум. Буюк Гомер ҳам, ўрта асрнинг машҳур табиби Абу Али ибн Сино ҳам бу шарбатлар шарбатининг инсон учун жуда катта фойдаси борлигини таъкидлаб ўтганлар. Анор шарбати ошқозон, иситма касалликларини даволашда асрлар давомида халқ томонидан қўлланилиб келинган. Ҳозир ҳам ундан илмий ва халқ медицинасида кенг фойдаланилмоқда.

Лекин анорни ўстириш қийин. У серқуёш ерларда ўсиб, совуқни ёқтирмайди. Бизнинг иттифоқимизда эса фақат жанубда ўстирилади. Станция коллективи 17-18 даража совуқда бемалол ўса оладиган анор сортини яратдилар. У совуққа чидамли бўлиб қолмай, ҳосилининг 70 проценти шарбатдир. Янги анорнинг ҳиди, таъми ҳам жуда соз. Ҳозир бу дарахт ниҳоллари мамлакатимизнинг Шимолий районларида ҳам яхши ўсяпти.

ҚОРА АНЖИР

Ўзбекистоннинг деярли ҳамма шаҳар ва қишлоқларида анжир ўстирилади. Унинг таркибида инсон учун фойдали жуда кўп моддалар бор. Маҳаллий аҳоли жуда қадим замонлардан буён қон камайиш ва гипертония касалликларини даволашда ундан фойдаланиб келган. Қуритилган анжирнинг таркибида 60 процентгача шакар моддалари мавжуд.

Республикада «Ўзбек сариқ анжири» ва «Қарши қора анжири» кенг тарқалган. Ҳозир унинг 42 тури аниқланди. Станция коллективи ана шу анжирларни ўстириб, дурагайлаштириб, анжирнинг энг яхши сортларини яратди.

Анжир яхши-ю, лекин унинг ташвиши кўп. У совуққа чидамсиз бўлгани учун, дарахтни ҳар йил кузда кўмиш керак. Бу иш кўп вақт ва меҳнат талаб қилади. Денов боғбонлари анжирнинг совуққа чидамли, кузда кўммаганда ҳам жуда яхши ўсадиган ва ҳосил берадиган сортини яратдилар.

ХУРМО

Қачонлардир Шарқдан Ўзбекистонга хурмо дарахти келтиришган экан. Ниҳоллар Ўзбекистон шароитига мослашолмай, қуриб кетган. Фақат самарқандлик бир боғбон учта ниҳолни сақлаб қолиш ва ўстиришга муяссар бўлган. Бу қимматбаҳо мева олтин баҳосида сотилган.

Хурмонинг 800 дан ортиқ тури бор. Улар ҳосилдорлиги, мевасининг катта-кичиклиги, совуққа чидамлилиги билан ҳам бир-биридан фарқ қилади. Станция коллективи хурмонинг янги, совуққа чидамли, Ўзбекистоннинг ҳамма областларида ўсадиган сортини яратдилар. «Шарқ меҳмони» ҳозир республиканинг ҳамма районларига «кириб боряпти».

АПН.

СЕКУ ТУРЕ: «Бизнинг йўлимиз — нокапиталистик тараққиёт йўлидир» ❊ ***Жанубий Вьетнам ва Доминикана Республикасидаги аҳвол проблемалари*** ❊ **Пентагоннинг янги агрессияси** ❊ **Инглиз элчихонаси вакилининг номақбул хатти-ҳаракатлари** ❊ **Калькутта аҳолиси трамвайда юриш ҳақи оширилганига қарши норозилик билдирмоқда**

● ● ● ●

Халқаро ОБЗОР

ПЛАНЕТАМИЗ БЎЙЛАБ

КАЛЬКУТТАДА ҒАЛАЁНЛАР

ДЕҲЛИ, 29 июль. (ТАСС). Ғарбий Бенгалия штати ҳукумати Калькутта трамвайида юриш учун олинадиган билет ҳақини оширишга қарор қилганлиги сабабли, Калькуттада бошланган ғалаёнлар бир неча кундан бери давом этмоқда.

400 дан кўпроқ киши қамоққа олинди. Бир қанча районларда аҳоли билан полиция ўртасида тўқнашувлар бўлиб ўтди. Иккита трамвай ағдариб юборилди ва куйдириб ташланди. Шаҳар транспортининг қатнови издан чиқди. Ғарбий Бенгалия пойтахтининг кўчаларида полициянинг кучайтирилган соқчилари қўриқчилик қилмоқда.

Трамвайда юриш ҳақи оширилганлигига қарши норозилик ҳаракатини сўл партиялар ташкил қилди (Н. В). Бу ҳаракатда студентлар, ишчилар, турли муассасаларнинг хизматчилари қатнашмоқда.

ПТИ агентлигининг хабарида айтилишича, шаҳар майдонларида кўп кишилик митинглар ва намойишлар бўлмоқда. Калькутта трамвай деполарининг ходимлари меҳнаткашларнинг талабларини қувватлаб, бир кунлик забастовка ўтказдилар.

ГВИНЕЯ ЯНГИЛИКЛАРИ

ГВИНЕЯ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ СЕКУ ТУРЕНИНГ СССРГА ҚИЛГАН РАСМИЙ ВИЗИТИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

□ □

Гвинея халқи Франция ҳамжамиятининг янги мустамлакачилик руҳидаги конституциясини рад этганига салкам етти йил бўлди. Франция билан «жуда яқин алоқалар ўрнатиш» деган иборанинг маъноси нима эканлигини 60 йил давом этган мустамлакачилик асоратининг аччиқ тажрибаси асосида билиб олган уч миллион гвинеяликлар метрополия билан муносабатларни узишни ёқлаб фикр билдирдилар. Гвинея Демократик партияси раҳбарлик қилаётган халқ мустақиллик учун овоз берди. Шу тариқа Гвинея республикаси майдонга келди...

Париж ёш республикага иқтисодий уруш эълон қилди. Гвинеядан амалдорлар ва мутахассислар чақириб олинди, руда конлари ва заводларидаги ускуналар кўчириб кетилди. Социалистик лагерь мамлакатлари Гвинея халқига ёрдамга келдилар, улар бу ерга инженерлар ва ўқитувчиларни юбордилар, машиналар етказиб бердилар, Гвинеянинг экспорт қиладиган асосий махсулоти бананларни ундан сотиб олишга рози бўлиб, бу билан мамлакатнинг молиявий қийинчиликлардан қутулиб олиши учун имконият туғдирдилар.

Совет Иттифоқи республикага катта ёрдам кўрсатди. Украина ва Сибирдан келган геологлар олмос чиқарувчи саноатни тикладилар, уни тиклашдан ҳам ташқари Ғарбий Африкада биринчи марта Гвинеяда кимберлитли трубкаларни очдилар. Гвинеяликлар «тинчлик трубкаси» деб ном қўйган ана шу трубкалардан бири ҳозир Гвинея чиқараётган олмоснинг деярли 60 процентини бермоқда. СССР билан Гвинея ўртасидаги ҳамкорлик планига мувофиқ қурилган тахта тилувчи заводнинг қўшиғи Гвинея чакалакзорларида шумшайиб ётган Наерекоре шаҳрини уйқудан уйғотди.

Совет учувчилари ўзларининг гвинеялик ҳамкасблари билан бирга гражданлар аэрофлотининг «Эр-гине» миллий компаниясида, совет ўқитувчилари эса политехника институтида ва мактабларда ишламоқдалар. «Биз Гвинеяни иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан ривожлантириш ишида Совет Иттифоқи беғараз ёрдам кўрсатиб келганлигини мамнуният билан таъкидлай оламиз», — деди Гвинея Республикасининг президенти Секу Туре 26 июлда расмий визит билан СССРга учиб кетиш олдидан.

Мустақиллик қўлга киритилган кундан бери ўтган етти йил — айниқса ўтмишдаги мустамлакачиликдан халос бўлгандан кейин ўз экономикасини янгидан қуриши лозим бўлган мамлакат учун унчалик катта муддат эмас, албатта. Ҳозир гвинеяликлар «ана шу йиллар бекор ўтмади» деб ифтихор билан айтишлари мумкин. Халқ хўжалигини давлат йўли билан планлаштириш тартиби жорий қилинганлиги Гвинея республикасининг экономикасини мустаҳкамлаш учун катта аҳамиятга эга бўлди. Гвинея ўз валютасини вужудга келтирди, франк зонасидан чиқди, ташқи савдо устидан контроль ўрнатди, олмос ва олтин чиқарувчи саноатни национализация қилди. Мустақил ривожланиш йиллари мобайнида барпо этилган 30 та янги индустрия корхонаси айниқса Гвинея каби кичик мамлакат учун чакана гап эмас.

Яқинда Гвинеяда иқтисодий ривожланишнинг янги етти йиллик плани қабул қилинди. Аҳолининг турмуш даражасини кўтариш, қишлоқ хўжалик экинлари етиштиришни кўпайтириш, ўз саноатини вужудга келтириш бу планда асосий вазифа қилиб қўйилган. Конкуре дарёсига ГЭС қуриб, Ғарбий Африкада гидроэнергетика гигантини барпо этиш, Конакрида замонавий тўқимачилик комбинатини очиш (бу комбинат 1967 йилдаёқ мамлакатга 44 миллион метр газлама беради), нефтни қайта ишлайдиган заводни ва бошқа бир қанча корхоналарни ишга тушириш навбат кутиб турибди. Ғоят унумдор ерлар ва сахий иқлим, мамлакатнинг боксит, темир руда, олмос, олтин сингари жуда катта минерал бойликлари Гвинея миллий экономикасини муваффақиятли ривожлантириш учун шарт-шароит яратиб бермоқда.

«Янги ҳаётни қурмоқ учун — билмоқ керак!» дейишади ҳозир гвинеяликлар. Шу сабабдан, эндиликда бутун Гвинея ўқиётганлигига ажабланмаслик мумкин. Шуни айтиш кифояки, мамлакатдаги бошланғич мактаблар сони мустақиллик йиллари мобайнида 287 тадан 1500 тага етди, ўқувчилар сони эса қарийб 4 баравар кўпайди.

Гвинея олға бормоқда. «Бизнинг йўлимиз — нокапиталистик тараққиёт йўлидир, — деди Секу Туре. — Биз бу йўлдан чиқмаймиз, чунки бу — жамият манфаатларини таъмин этадиган ва ҳар бир кишини адолатсизликдан халос қиладиган бирдан-бир йўлдир».

Шу йўлда сенга муваффақиятлар тилаймиз, Гвинея.

С. КУЛИК.
(ТАСС).

Редактор ўринбосари Ҳ. НУРУЛЛАЕВ.

АҚШ ҲУКУМАТИНИНГ СЎЗЛАРИ ВА ИШЛАРИ

НЬЮ-ЙОРК, 29 июль. (ТАСС). Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузурида Қўшма Штатларнинг доимий вакили қилиб янги тайинланган Артур Гольдберг Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бош секретари У Тан ҳузурига кириб, унга ўзининг ишонч ёрлиқларини топширди. Шу билан бир вақтда, Гольдберг У Танга АҚШ президентининг мактубини ҳам топширди. Бу мактубда Жонсон Қўшма штатларнинг Вьетнамдаги аҳвол тўғрисидаги позициясини яна бир марта таъкидлаган. Президент Жонсон ўзининг шу мактубида Вьетнам проблемасини бартараф қилиш мақсадида ҳеч бир шарт қўйилмаган музокаралар бошлашга «Қўшма Штатлар тайёр» эканлиги тўғрисида ўзининг аввал айтган гапларини такрорлаган ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг аъзолари музокараларга барча манфаатдор ҳукуматларни жалб қилмоқ учун ўз нуфузларидан «якка тартибда ва коллектив» равишда фойдаланадилар, деб умид билдирган.

АҚШ ҳукуматининг Вьетнамдаги аҳволни «тинч йўл билан бартараф қилишга» қаратилган бу даъватлари унинг Вьетнамдаги агрессиясини мунтазам кенгайтиришдан иборат ҳаракатларига бутунлай зид бўлиб тушмоқда. Элчи Гольдберг шу мактубни У Танга топширмасдан бир неча соат олдин президент Жонсон Вашингтонда чақирилган матбуот конференциясида гапириб, Қўшма Штатлар Жанубий Вьетнамдаги ўз қуролли кучларини дарҳол кўпайтириб, 125 минг кишига етказади, армияга ҳар ойда чақирилувчилар сонини икки баравардан зиёдроқ оширади ва бундан буён АҚШ ҳукумати Жанубий Вьетнамдаги ўзининг қуролли кучларини кўпайтиришни давом эттира беради, деб эълон қилди. АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги доимий вакили Гольдберг У Тан билан учрашганидан кейин матбуот конференцияси ўтказди. У айтдики, бош секретарь билан қилган суҳбатимиз вақтида Жанубий Вьетнамдаги, Доминикана Республикасидаги аҳвол проблемалари ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги «молиявий танглик» ҳақида гаплашиб олдик.

АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ҳузуридаги янги вакили мана шу масалаларнинг ҳаммаси хусусида ҳеч бир янги фикр айтмади, балки ўз ҳукуматининг илгариги позициясини яна бир марта қисқа баён қилиб берди, холос. Маълумки, Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги молиявий аҳволнинг ҳозирги танглиги Қўшма Штатлар томонидан вужудга келтирилган. Бу аҳволни бартараф қилиш хусусида гапириб, Гольдберг АҚШ ҳукумати шу вақтгача ҳеч қандай қарорга «келгани йўқ», деди.

БЕМАЪНИ «ЭСКАЛАЦИЯ»

ВАШИНГТОН, 29 июль. ТАСС мухбири **В. Петрусенко** хабар беради: кеча президент Жонсон «ҳаракатчан авиация дивизиясини» Жанубий Вьетнамга юбориш тўғрисида буйруқ берди.

Бу ўзи қандай дивизия? АҚШ мудофаа министри Макнамара шу йил 16 июнда мана шу дивизия тузилганлигини эълон қилиб, бу дивизия Жанубий Вьетнамда партизанлар билан уришмоқ учун «жуда кўнгилдагидек» дивизия бўлади, деб таъкидлаган эди.

Дивизия қарийб 16 минг кишидан иборат, 400 дан кўпроқ вертолёт ва енгил самолётлар, жуда кўп юк машиналари ва бошқа транспорт воситалари бу дивизиянинг ҳаракатчан бўлишини таъминлайди.

«Ҳаракатчан авиация дивизияси» кўп миқдорда вертолётлар билан қуроллантирилганлигидан мақсад шуки, бу билан дивизиянинг ҳаракат қиладиган майдони пиёда қўшинлар дивизиясиникига нисбатан бир неча баравар кенгайтирилади. Пентагон бу дивизияни тайёрлаган вақтда бундай ҳарбий қисм рельефи қийин бўлган паст-баланд жойларда, чангалзор ўрмонларда, йўлсизлик шароитида ҳаракат қилишини назарда тутди.

Шу йилнинг бошида Жанубий Вьетнамда турган ҳарбий формадаги америкаликлар фақат 22 минг киши бўлган вақтда, буларнинг ярмидан кўпроғи жанг майдонларида эмас, балки Сайгоннинг ўзида жойлашиб олган эди. Кейинги ойларда Жанубий Вьетнамдаги Америка қўшинларининг қўмондони генерал Уэстморлендинг талабига биноан, Пентагон унга денгиз пиёда қўшинларининг сара қўшилмаларини, авиадесантчиларни, пиёда қўшинларни ва инженерлик қўшинларини Жанубий Вьетнам партизанларига қарши курашмоқ учун бериб қўйди. Бугун эса президент Жонсон матбуот конференциясида гапириб, АҚШнинг 75 минг кишилик ҳарбий хизматчиларига қўшимча қилиб яна 50 минг солдатни, шу жумладан «ҳаракатчан дивизияни» Жанубий Вьетнамга юбораётганлигини айтди.

Агар бу дивизия «Жанубий Вьетнамда ўзининг яхши фазилатларини намойиш қилса», деб ёзади АП агентлиги ва шу тариқа бундай тажриба муваффақиятли чиқса, пентагон яна битта шундай «ҳаракатчан дивизия» тузади.

МАКНАМАРАНИНГ ТАВСИЯСИ

НЬЮ-ЙОРК, 29 июль. (ТАСС). АП агентлигининг мухбири хабар беради: Америка 101-ҳаво десанти бригадаси солдатларидан 4 минг киши бугун Сайгоннинг 290 километр шарқи-шимолидаги Кам-Рань кўрфази қирғоғига туширила бошлади.

Ғарбий Германиянинг тараққийпарвар жамоатчилиги аҳолини ГФРнинг атом билан қуролланишига ва Бонн ҳукуматининг Марказий Европада уруш хавфини кучайтираётган сиёсатига қарши актив норозилик билдиришга чақирмоқда. Суратда: Ханауда ўтказилган «Халқ тобути» деб аталган агитацион кампания. Плакатларда: «Ҳаво ҳужумидан сақланиш чоралари кифоя қилмайди!», «Сиз тирик қолишингизга ишонасизми?» деган сўзлар ёзилган.

АДН—ТАСС фотоси.

ПРЕЗИДЕНТ ЖОНСОННИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИДА АЙТГАНЛАРИ

ВАШИНГТОН, (ТАСС). Президент Жонсон Оқ уйда ўтказилган матбуот конференциясида гапириб, Жанубий Вьетнамдаги Америка қўшинларининг сонини 75 минг кишидан дарҳол 125 минг кишига етказишга қарор қилганлигини айтди. «Бу эса, деди Жонсон, армияга ҳар ойда чақирилувчилар сонини кўпайтириб, 17 минг кишидан 35 минг кишига етказиш ва армияга кўнгиллиларни олиш кампаниясини жадаллаштириш йўли билан ҳаракатдаги қуролли кучларимизни кенгайтиришни талаб қилади».

Президент айтдики, Жанубий Вьетнамда уруш олиб бормоқ учун кейинроқ Қўшма Штатларга «қўшимча қўшинлар керак бўлиб қолади ва бундай қўшимча қўшинлар илтимос қилиниши биланоқ юборилади».

АҚШ президенти, унинг ўз сўзи билан айтганда, Жанубий Вьетнам сингари «шу қадар узоқ жойда ёш америкаликлар... нима учун машаққат тортишлари ва қийналишлари, баъзан эса ҳатто жонларини ҳам фидо қилишлари лозимлигини» Америка жамоатчилигига тушунтириб беришга уринди. Бунда, деди Жонсон, «чинакам уруш» тўғрисида гап бораётир, бу эса Вьетнам можаросидаги «марказий факт» бўлиб қолмоқда. Сўнгра, президент, АҚШ қўшинлари Жанубий Вьетнамда қола беради ва АҚШ Сайгон олдида олган ўз мажбуриятларидан воз кечмайди, деди.

Шундан сўнг, Жонсон Қўшма Штатлар Вьетнамдаги аҳволни тинч йўл билан бартараф қилиш тўғрисида Вьетнам Демократик Республикаси ҳукуматининг таклифларини муҳокама қилишга рози, бироқ, унинг учун Қўшма Штатларнинг ва Сайгон ҳукуматининг таклифлари ҳам муҳокама қилиниши шарт.

Президент журналистларга, АҚШнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотидаги доимий вакили А. Гольдберг менинг Вьетнамдаги аҳвол тўғрисида ёзган мактубимни Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош секретари У Танга топширади, деб маълум қилди.

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИДА

Москва шаҳар судининг жиноий ишлар бўйича судлов коллегияси шу йил 22-23 июлда Москвада бўлиб ўтган суд процессида Буюк Британия фуқароси Ж. Брукнинг ишини кўриб чиққандан кейин, алоҳида ажрим чиқарганлиги илгари хабар қилинган эди. Буюк Британиянинг Москвадаги элчихонасининг иккинчи секретари К. Бишоп ўзининг расмий мавқеидан фойдаланиб, дипломатик вакил статусига тўғри келмайдиган антисовет қўпорувчилик ишлар ўтказиб келганлиги ана шу ажримда қайд қилинади.

Шу йил 28 июлда Буюк Британиянинг СССРдаги муваққат ишлар вакилига нота топширилди. Бу нотада СССР Ташқи ишлар министрлиги элчихона иккинчи секретари К. Бишопнинг дипломатик ваколатхона ходимлари хулқ-атвор нормаларини қўпол равишда бузишдан иборат бўлган ғайриқонуний фаолияти муносабати билан Буюк Британия элчихонасига норозилик билдиради, уни «номатлуб шахс» деб эълон қилади ва СССР тупроғидан дарҳол чиқиб кетишни К. Бишопга таклиф этади.

● ● ● ●

АТОМ ПОРТЛОВИНИНГ ҚУРБОНИ

ТОКИО, 29 июль. (ТАСС). Америка томонидан атом билан қилинган бомбардимоннинг яна бир қурбони — шаҳар транспортининг ходими Кимико Мацуда Япониянинг Нагасаки шаҳрида вафот этди.

Шаҳар бомбардимон қилинган кунда у роса бир ёшга тўлган қизча эди. Мацуда тўсатдан касал бўлиб қолди. У, бундан бир ҳафта олдин ўзини ёмон ҳис қила бошлади. Госпиталга олиб борилганида, бу касалнинг сабаби атом портлови вақтида радиация билан нурланганлик натижасида рўй берган лейкемия эканлиги аниқланди.

СИДДИҚ ЮСУФЖОНОВ

Бутун умрини, жўшқин фаолиятини совет матбуоти ишига бағишлаган Сиддиқ Юсуфжонов оғир касалликдан кейин 58 ёшда вафот этди.

У чорак асрдан кўпроқ «Совет Ўзбекистони» редакциясида ишлади. Меҳнатсеварлиги, жонкуярлиги, камтарлиги билан коллектив ўртасида ҳурмат-эътибор қозонган С. Юсуфжонов самарали хизматлари учун Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари билан мукофотланди.

Қадрдон дўстимиз, ҳамкасбимиз С. Юсуфжоновнинг хотираси қалбимизда узоқ вақт сақланади.

Бир группа ўртоқлари.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Радио

31 ИЮЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

7.45 — Қўшиқлар. 8.25 — Концерт. 9.30 — Фортепьяно пьесалари. 9.45 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун (тож.). 10.30 — Концерт. 11.10 — Радиопочта. 11.25 — Концерт. 12.15 — Спорт эшиттириши (рус.). 12.50 — Озарбайжон радиоси эшиттириши. 13.40 — Концерт (рус.). 16.15 — Ёшлар учун концерт. 17.20 — Уйғур куйлари. 18.10 — Кинофильм куйлари (рус.). 18.30 — Халқ қўшиқлари. 19.20 — Озарбайжон куйлари. 20.00 — Ёшлар учун. 20.15 — Эстрада-рақс концерти (рус.). 21.20 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун концерт. 22.10 — Дам олиш концерти. 23.10 — Пахтакорлар учун адабий-музикали эшиттириш.

Телевидение

31 ИЮЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар.** 18.20 — **Абу Али ибн Сино** («Ажойиб кишилар ҳаёти» циклидан).

Рус тилида: 18.50 — **Телевизион янгиликлар.** 19.05 — **Ёшлар дебюти** (ҳужжатли фильм). 19.25 — **Табассум ҳамроҳингиз бўлсин** (телефильм). 19.50 — **Совет спорти** киножурнали. 20.00 — **Голубой огонёк.**

21.10 — **Эшиттиришлар программаси.**

Ўзбек тилида: 21.15 — **«Ёшлик» студияси кўрсатади.** 21.55 — **Концерт** (қишлоқ хўжалик ходимлари учун).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари.**

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 31/VII да **Русалка**, 1/VIII да кундуз **Этик кийган Мушук**, кечқурун **Мирандолина.**

ПУШКИН НОМЛИ ПАРКДА — 31/VII ва 1/VIII кеч соат 9 да Ўзбекистон ССР халқ артисти **Комилжон Отаниёзов** ва солист **Олмахон Ҳайитова** иштирокида **Хоразм ансамблининг концертлари.** Касса кундуз соат 1 дан очилади.

Кино

ҚИШКИ БИНОДА

Темир ниқоб (эрталаб соат 11 ва кеч 9-20 минутда) **Мафтункор Десна** (кундуз ва кечқурун) — САНЪАТ САРОЙИ.

Балет юлдузи — «МИР», «ЎЗБЕКИСТОН», «ИСКРА», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «ДРУЖБА» (1-залда тоқ соатларда).

Тинч кунлар — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 10, 11-40, кундуз 3-20 минут ва кеч 10 да). «ЁШ ГВАРДИЯ» (кеч соат 6 гача), «СПУТНИК» (тоқ соатларда), «ДРУЖБА» (2-залда жуфт соатларда).

Она ва ўгай она — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), «ЁШ ГВАРДИЯ» (кеч соат 8 ва 10 да), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 11 ва кеч 10-40 минутда).

Чегара бузувчи (эрталаб соат 10 да). **Севги ва кўз ёши** (кундуз ва кечқурун) — «ЧАЙКА».

Ҳужум — СОБИР РАҲИМОВ номли (кундуз ва кечқурун).

Улуғ Ватан уруши — НАВОИЙ номли (кундуз соат 1-20, 3-40 минут ва кеч 8 да).

Лушка — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Машаққатли довон — «СПУТНИК» (жуфт соатларда).

Бўлинган учиш — «ВОСТОК» (кундуз соат 12, 4 ва кеч 8 да).

Қора кўзойнак — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 2, кеч 6 ва 8 да).

Муюлишдаги хона — «ЮЛДУЗ» (кундуз соат 5, кеч 7 ва 9 да).

Ун иккинчи тун — «МОСКВА» (эрталаб соат 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 9 да бошланади)

Балет юлдузи — «ФЕСТИВАЛЬ», «УДАРНИК».

Лушка — КАФАНОВ номли.

Тинч кунлар — «ХИВА».

Ноль уч — «САЛЮТ».

Машаққатли довон — «ВАТАН».

Ҳужум — «1 МАЙ».

Қора кўзойнак — ТЕЛЬМАН номли.

Тошкентдаги

9-ШИНА-РЕМОНТ ЗАВОДИГА

ускуна ремонт қилувчи слесарлар, инструментчи слесарлар, токарлар

КЕРАК

Адрес: Сағбон кўчаси, Заводской проезд, 52-уй (40, 42-автобусда охирги остановкагача борилади).

Шу йил 1 августдан

„ПОСТДА“

ГАЗЕТАСИНИНГ ЯКШАНБА СОНИ ЧИҚА БОШЛАЙДИ

Газетанинг бу сони кўнгилли халқ дружиналари, ўртоқлик судлари, кўнгилли ўт ўчирувчилар, милиция штатсиз ходимларининг ҳамда жиноятчиларга ва жамоат тартибини бузувчиларга қарши курашувчи бошқа жамоат ташкилотларининг фаолиятини ёритади, милиция ходимларининг ва жамоат тартибини сақловчи бошқа органлардаги ходимларнинг қаҳрамонлиги ва мардлиги ҳақида ёзади; очерклар, ҳикоялар, шеърлар, повестлар босади.

Якшанба сони ҳафтада бир марта чиқади.

Обуна баҳоси: 1 ойга — 9 тийин, 3 ойга — 27 тийин, 6 ойга — 54 тийин, бир йилга — 1 сўм 08 тийин.

Айрим сони — 2 тийин.

Обуна «Союзпечать» бўлимларида, алоқа бўлимлари ва узелларида, шунингдек иш ва ўқиш жойидаги жамоатчи обуна тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Бу газетани союзпечать киоскаларидан ҳам сотиб олиш мумкин.

Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг «Союзпечать» бошқармаси.

Ўрта Осиё темир йўли раҳбарлиги, «Дорпрофсож» ва Ўрта Осиё темир йўл бошқармасининг коллективи юк ташиш хизмати бошлиғи ўртоқ Қ. Ҳ. Хўжаевга отаси, шахсий пенсионер

Ҳожихон МАҚСУДХЎЖАЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан таъзия билдиради.

СЕВГИ МАДҲИ

Куймаса ишқ ўтида ошиқ эмас, афсонадир,
Тортмаса ишқ дардини, ишқ ўтидан бегонадир.
Севги одам ҳуснидир, одам улуғлар севгини,
Севмаган, севилмаган кимса дили ғамхонадир.
Жисмига тушса муҳаббат ўтининг бир учқуни,
Тунлари бедор ўтар, қалби унинг гирёнадир.
Чин ошуқ-машуқалар сайр айласа гулзор аро,
Йўлига гуллар поёндоз, лолалар парвонадир.
Заршунослар соф муҳаббатни билур зардан азиз,
Ким хиёнат айласа, эл ичра бир девонадир.
Маъруфо, бел боғлагин халқ хизмати, ёр бахти-чун,
Бахтиёрлар даврасида ҳимматинг дурдонадир.

Маъруф НАЗАРОВ.

РУБОИЙЛАР

1.

Она бўлсанг, фарзандинг қалбида меҳр, алланг қолади,
Шоир бўлсанг, эл-халқинг қалбида шеър, алланг қолади.
Сиру Аму тинимсиз қуйилиб, бунёд бўлди Орол,
Қайс бўлсанг, қалбингда Северинг — чин Лайлонг қолади.

2.

Қуёш жилосини инсон кўзида кўрасан,
Инсон жамолини қуёш юзида кўрасан.
Шундай, аммо, аслида шу жило, жамолни
Меҳнаткаш қўлида, қадам-изида кўрасан.

3.

Ишқ бобида лоф урма. Бу яхши эмас, бил!
Бекордан-бекор от сурма. Бу яхши эмас, бил!
Ақл жиловин бериб дилга, катта йўл турганда,
Сира ҳам сўқмоқдан юрма. Бу яхши эмас, бил!

4.

Гар сен инсон экансан тилингни пок тут,
Тилнимас, авваламбор дилингни пок тут.
Аста-секин тонг отиб чиқади қуёш,
Ҳар қачон, ҳар қаерда ақлингни пок тут.

5.

Тўн иссиғин бермас, қалин бўлсада кўрпа,
Буғдой ўрнин босмас, олдин пишсада арпа.
Тепа тоғ бўлмайди тўкканинг билан тупроқ,
Меҳри йўқни асло дўст тутма бериб сарпо.

Тошмамат РУЗИБОЕВ.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ, № 26.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 26545. Редактор ўринбосарлари — 27914, 29323. Масъул секретарь — 34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 27283. Партия турмуши — 33469, 27221. Пропаганда — 31226. Саноат, қурилиш ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 33258. Қишлоқ хўжалик — 27604. Адабиёт ва санъат — 32036, 27221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34451. Маҳаллий ахборот — 32347. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005, 33553. Иллюстрация — 34524. Стенографистка — 27343. Эълонлар — 28142. Коммутатор — 30249, 30250, 30251, 30252, 30253, 30254, 30255, 30256, 30257, 30258.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

№ В. 177. ИНДЕКС 64543. Р. 02204.